

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jakub Kufčák

**Geopolitický pohled na členství Gruzie v
NATO: Analýza gruzínské připravenosti a
strategických zájmů NATO**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Jakub Kufčák**

Vedoucí práce: **Mgr. Tomáš Weiss, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

Kufčák, Jakub. *Geopolitický pohled na členství Gruzie v NATO: Analýza gruzínské připravenosti a strategických zájmů NATO*. Praha, 2011. 45 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tomáš Weiss, Ph.D.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývá tématem členství Gruzie v NATO a jejího strategického a geopolitického významu pro NATO v období let 2003 až 2008. Práce se zpočátku soustřeďuje na otázku, jak Gruzie vyhovovala kandidátským kritériím Aliance. Cílem této části je doložit, že za odmítnutím gruzínské žádosti o Akční plán členství na Bukurešťském summitu nestály objektivní překážky v gruzínské připravenosti ale absence politického konsenzu o významu Gruzie. Druhá část práce poté analyzuje význam Gruzie z hlediska strategických a geopolitických zájmů Aliance. Mezi ty patří gruzínská role v energetické infrastruktuře, ke které jí předurčuje její geografická poloha na východo-západním energetickém koridoru vedoucím kaspická fosilní paliva na západní trhy. Význam Gruzie pro NATO je v tomto ohledu odvislý od důležitosti jakou sama Aliance energetické bezpečnosti přisuzuje. Dalším rozměrem analýzy je strategická pozice země, která z pohledu strategických zájmů NATO přispívá k primárním úkolům Aliance, neboť představuje nejlepší leteckou trasu na afgánské bojiště. Druhým faktorem, který dodal Gruzii na významu, bylo načasování Revoluce růží – nástup prozápadního Saakašviliho se časově shodoval s politikou G. W. Bushe podpory demokracie ve světě, což rezultovalo v americkou podporu při aspiracích Gruzie na získání plánu členství. Pro neúspěch těchto snah se na Bukurešťském summitu ukázal rozhodující nesoulad panující v Alianci mezi postoji USA a Německa.

Abstract

This bachelor thesis addresses the issue of Georgian NATO membership and its strategic and geopolitical importance for NATO between 2003 and 2008. This thesis

focuses in the first place on the question to what extent did Georgia fulfil Alliance's membership requirements. The aim of this section is to demonstrate that the reasoning behind NATO's refusal to award Georgia with Membership Action Plan cannot be objectively justified by Georgia's failure to meet the criteria but is to be derived from the lack of Alliance's political consensus regarding the importance of Georgia. Second part of this thesis analyse the importance of Georgia from the NATO's strategic and geopolitical interests. From this point of view is important Georgia's role in energetic infrastructure to which it is destined by its geographical location on east-west energetic corridor which transports Caspian fossil fuels to western markets. The importance of Georgia in this aspect depends on the significance that NATO attributes to its energetic security. Subsequent analysis of benefits provided by Georgia's strategic position to the Alliance's primary missions concludes that Georgia's territory enhances Alliance's power projection because it is the best route to deploy military planes to afghan theatre. Second factor that enhanced Georgia's importance was the timing of the Rose revolution, which coincided with Bush administration democracy promotion. These facts resulted in firm American support for Georgian Membership Action Plan. Bucharest summit in this regard manifested that the issue of Georgian MAP was part of bigger disagreements of American and German stance.

Klíčová slova

Vztahy NATO - Gruzie, přístupové požadavky NATO, gruzínské reformy, geopolitický význam Gruzie, strategické zájmy NATO, Akční plán členství, strategické zájmy NATO

Keywords

NATO – Georgia Relations, NATO membership requirements, Georgian reforms, geopolitical importance of Georgia, Membership Action Plan, NATO's strategic interests

Rozsah práce: 62 584 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Jakub Kufčák

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Mgr. Tomáši Weissovi, Ph.D. za vedení práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Jakub Kufčák

E-mail:

j.kufcak@gmail.com

Semestr:

ZS

Akademický rok:

2011/12

Název práce:

Geopolitický pohled na členství Gruzie v NATO: Analýza gruzínské připravenosti a strategických zájmů NATO

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS, 2011/2012

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

Mgr. Tomáš Weiss, Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Důvodem výběru práce je akademický zájem o téma rozšiřování NATO a jeho další směřování. Výběr Gruzie jako příkladu přístupu NATO ke kandidátskému státu poskytuje navíc kromě problému spojených s kandidátskými kritérii NATO i prostor pro geopolitický pohled na celou věc, neboť v gruzínském případě do hry vstupuje i otázka energetické bezpečnosti a role Ruska v celém procesu.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Tato práce by se měla zabývat otázkou, jak je možné, že členství Gruzie v alianci se vůbec ocitlo na pořadu dne za situace, kdy Gruzie dlouhodobě nesplňuje ani formální explicitně vyjádřené podmínky členství v otázce své teritoriální integrity a přesto na Bukurešťském summitu pouze tvrdý postoj Německa, Francie a dalších států zabránil udělení Gruzie akčního plánu členství, faktického předstupně členství. Tato práce bude argumentovat, že NATO může tyto formální požadavky upozadit za předpokladu, že v alianci panuje politická shoda o strategickém významu daného státu, jak dokládá udělení akčního plánu členství Albánii v roce 1999. Základním cílem práce je tedy objasnit, zaprvé, do jaké míry Gruzie skutečně kritéria nesplňovala a zadruhé, co by ze strategického pohledu NATO členstvím Gruzie získalo či ztratilo a jaké důvody tedy skutečně stály za aliančním odmítnutím gruzínské žádosti o akční plán členství.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Rozšiřování a transformaci NATO po skončení studené války byl věnován velký akademický zájem, nicméně se dá konstatovat, že oblast Kavkazu je z hlediska Aliance spíše marginálního významu, přestože Gruzie dlouhodobě usiluje o členství v ní. Jestliže před Revolucí růží byly gruzínské aspirace v Evropě přijímány s rozpaky, Revoluce růží a následné velmi dobré vztahy s Bushovou administrativou daly Gruzii vlivného spojence na její cestě do NATO. Přesto se nabízí otázka, do jaké míry je pro Alianci rozhodující to, jak Gruzie skutečně plní kandidátská kritéria, nebo jestli rozhodují politické postoje jednotlivých členů Aliance. Bezpečnost Gruzie je v dlouhodobém zájmu celé Aliance, neboť přes její území vede důležitá energetická infrastruktura, která dodává kaspickou ropu a plyn na evropské trhy a která představuje možnost, jak diverzifikovat evropskou závislost na Rusku.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Úvodní kapitola hlavní části bude rekapitulovat vztahy aliance s Gruzii před rokem 2002. V

průběhu 90. let dochází k formalizaci vztahů, rok 2002 je rokem zlomu - dochází k rozmístění amerických jednotek v Gruzii jako reakce na ruské bombardování gruzínského území, uveden v život americko-gruzínský výcvikový program a prezident Ševarnadze vyhláší cíl vstoupit do NATO. Tzv. země nastoupila prozápadní kurz ještě před Revolucí růží a pod taktovkou lídra z 90. let. Budou analyzovány předpoklady pro-západního kurzu Gruzie – zaprvé politický neúspěch prezidenta Ševarnadze a jeho snahy spoléhat na Rusko jako podmínky k obnovení teritoriální integrity země a za druhé zvýšený zájem USA o prostor Kavkazu v důsledku Bushovy politiky.

První polovinu hlavního těla práce bude tvořit analýza vstupních požadavků NATO a vyhodnocení, jak tyto formální požadavky Gruzie splňuje, pokryto bude časové období od revoluce růží do roku 2008, cílem této kapitoly je zjištění, zda Gruzie splňovala formální požadavky NATO. Do první podkapitoly požadavků patří závazek inter-operability s vojsky aliance – tematicky sem patří zejména reforma gruzínské armády pod americkým dohledem a financováním (Georgia Train and Equip Program 2002-2004, 64 mil dolarů, Georgia Sustainment and Stability Operation Plan 2004 – 2007, 120 mil dolarů). Dalším bodem v této podkapitole je samotná účast gruzínských vojáků v zahraničních misích. Následující kapitola se zaměří na požadavky demokratického a ekonomického charakteru.

Druhou část hlavního těla práce bude tvořit geopolitická analýza, respektive to, jak se na určitých problémech profilovaly zájmy jednotlivých geopolitických hráčů vzhledem ke Gruzii. Podkapitolou prvotního významu je problém separatistických provincií podporovaných Ruskem, bez jehož vyřešení nesplňuje Gruzie základní požadavek NATO na teritoriální integritu a kde samotný formát peacekeepingové mise spojený s ruským vlivem v obou provinciích poskytoval Rusku široký manévrovací prostor vůči Gruzii a efektivní eliminování jakéhokoliv mírového řešení navrhovaného gruzínskou stranou. Druhá podkapitola se bude zabývat tématem Gruzie jako tranzitní země a jejího geografického významu. Gruzie díky své geografické blízkosti k regionům Černého moře, Kaspického moře a Střední Asie představuje pro západ klíčový energetický most na východo-západním energetickém koridoru, který vznikl za velkého přispění Clintonovy a Bushovy administrativy a díky investicím konsorcia AIOC, které sdružuje západní energetické společnosti těžící ázerbájdžánský plyn a ropu. Stejně tak důležitou roli hraje Gruzie jako zázemí pro spojenecké vojenské operace v Afghánistánu a Iráku. Třetí podkapitola se zaměří na rozdílné zájmy členů aliance jako specifického faktoru ovlivňující jejich postoj k otázce členství Gruzie v NATO.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Asmus, R. *The little war that shook the World : Georgia, Russia and the future of the West.* (New York: Palgrave Macmillan, 2010)

Bounds, T. L., & Hendrickson, R. C. Georgian membership in NATO: Policy implications of the Bucharest summit. *Journal of Slavic Military Studies*, volume 22 (2009), str. 20-30.

Cornell, S. E. *Georgia after the rose revolution: Geopolitical predicament and implications for U.S. policy.* (Carlisle: Strategic Studies Institute of the US Army War College (SSI), 2007), str. 41.

Darchiaschvili, D. *Security Sector Reform in Georgia 2004-2007.* Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, (2008), str. 68.

Kříž, Z. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: Aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti.* (Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 2006).

Malek, M. *NATO and the South Caucasus: Armenia, Azerbaijan, and Georgia on different tracks.* PFP Consortium Quarterly Journal, Summer supplement, volume 7, issue 3 (2008), str. 30-51.

Nichol, J. *Georgia [Republic] and NATO Enlargement: Issues and Implications.* CRS Report for Congress, (7 March 2008), str. 1-6.

Striking the Balance: U.S. Policy and stability in Georgia. A report to the Committee on Foreign relations United States Senate, (22 December 2009), str. 1-14.

Szayna, T. S. NATO enlargement 2000-2015: Determinants and implication for defense planning and shaping. (Santa Monica: Rand, 2001).

Tichý L. Význam Jižního Kavkazu pro energetickou bezpečnost EU a rusko-gruzínský konflikt. Asociace pro mezinárodní otázky, (2009).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

OBSAH

Úvod.....	2
1. Gruzie a NATO před Revolucí růží.....	5
2. Přístupové požadavky NATO.....	8
2.1 Reforma armády.....	11
2.2 Účast v zahraničních misích.....	15
2.3 Budování demokracie.....	17
2.4 Ekonomické reformy.....	19
2.5 Separatistické provincie.....	21
3. Vyhodnocení připravenosti Gruzie.....	23
4. Geopolitický význam Gruzie.....	25
4.1 Energetika.....	26
4.2 Role Gruzie v energetické bezpečnosti NATO.....	28
4.3 Strategické zájmy NATO.....	29
4.4 Politické zájmy členských zemí NATO.....	30
5. Závěr.....	33
Summary.....	35
Použitá literatura.....	37
Seznam příloh.....	44
Přílohy.....	45

ÚVOD

Předkládaná práce se zabývá tématem členství Gruzie v Severoatlantické Alianci, gruzínské připravenosti a strategickými zájmy NATO, které se k této problematice vztahují. Tato práce řeší otázkou, jak je možné, že členství Gruzie v Alianci se vůbec ocitlo na pořadu dne za situace, kdy Gruzie dlouhodobě nesplňuje ani formální, explicitně vyjádřené podmínky členství v otázce své teritoriální integrity. Přesto na Bukurešťském summitu NATO v roce 2008 pouze tvrdý postoj především Německa, Francie a některých dalších států zabránil tomu, že by Gruzie získala faktický předstupeň členství tzv. Akční plán členství. Tato práce pracuje s předpokladem, že NATO může tyto formální požadavky upozadit za podmínky, že v alianci panuje politická shoda o strategickém významu daného státu. Základním cílem práce je tedy objasnit zaprvé, do jaké míry Gruzie skutečně kritéria nesplňovala, a zadruhé, co by ze strategického pohledu NATO členstvím Gruzie získalo či ztratilo a jaké důvody skutečně stály za rozhodnutím členských zemí odmítnout gruzínskou žádost o Akční plán členství.

Tato práce navazuje na podobné práce zabývající se problematikou rozšiřování NATO, ale z logiky věci musí akcentovat i geopolitické nahlížení na celou problematiku, které je v gruzínském případě nezbytné, neboť Gruzie již pro svou polohu a s tím spojené implikace vybočuje z řad dosud přijatých nebo aspirujících zemí. Základním výchozím faktem, se kterým se při analyzování a aplikování přístupových požadavků NATO musí počítat, je to, že se jedná o svého druhu diskurs, neboť přestože existují relativně dané exaktní požadavky, stejně tak je to rozhodnutí na výsost politické v rámci politických elit členských států s ohledem na jejich vlastní zájmy ač toto otevřeně zaznít neuslyšíme. Tento manévrovací prostor ponechává NATO tu výhodu, že zaprvé pomáhá maskovat případnou nejednotnost aliance a zadruhé jí umožňuje tato formální kritéria v případě shody zájmu členských států upozadit. Tím, co ukazuje, že za odmítnutím gruzínské žádosti o MAP spíše než nedostatky v plnění kritérií NATO stojí politická nejednotnost Aliance v názoru na význam Gruzie pro ni, je například to, že Albánie a Makedonie získaly MAP již v roce 1999. Těžko lze argumentovat, že byly lépe připravené než Gruzie v roce 2008.

Časovým vymezením práce je období mezi roky 2003 a 2008. Je tedy pokryto časové období od Revoluce růží, která znamenala zásadní přelom v gruzínském

zahraničně-politické orientaci, až po Bukurešťský summit NATO, kde členské státy Aliance rozhodly, že Gruzie MAP nezíská. Toto období bylo zvoleno z toho důvodu, že podle autora bylo z pohledu mezinárodních trendů neopakovatelné – nová vládnoucí gruzínská elita se rozhodla dovést zemi do západních struktur a zhoršily se transatlantické vztahy v reakci na americké tažení do Iráku, čehož důsledky se naplno projeví i na kohezi NATO. Naproti tomu se v rámci Aliance začala diskutovat její role v energetické bezpečnosti. Téma, které v agendě NATO zajímá hlavně USA a tzv. nové členy ze střední a východní Evropy.

Struktura práce odráží jednak potřebu zodpovědět otázku, jak Gruzie skutečně splňovala nebo nesplňovala kritéria Aliance, která NATO formulovalo ve Studii o rozšíření z roku 1995,¹ na druhé straně reflektuje i geopolitický význam Gruzie, který ovlivňuje rozhodování členských států Aliance, což je důležité z toho důvodu, že základní překážkou na cestě aspirantského státu při vstupu do NATO je politická shoda členů Aliance na jeho přijetí. První polovinu práce tak bude tvořit analýza toho, jak Gruzie ve zkoumaném období plnila široké spektrum kandidátských kritérií od reformy armády a demokratické transformace až po ekonomické reformy a řešení problému separatistických provincií. Druhá polovina práce pojednává o specifických geopolitických faktorech, které v gruzínském případě hrají v rozhodování Aliance roli. V tomto ohledu se jedná především o postavení Gruzie v energetickém koridoru vedoucím ropu a plyn z kaspické oblasti.² V dalších kapitolách je pak pojednáváno o strategických zájmech Aliance a v závěrečné části jsou rozebrány politické zájmy hlavních členských zemí, které se na otázce gruzínského členství střetly.

Tato práce je především analýzou a shrnutím sekundárních zdrojů, článků v odborných časopisech a monografiích, které jsou doplněny relevantními primárními zdroji. Následující řádky představí stručný rozbor a kritiku zdrojů, které jsou pro argumentaci práce stěžejní a které autor pokládá za důležité podrobněji popsat.

V zásadě lze konstatovat, že prací, které by se komplexně věnovali problematice přibližování Gruzie k NATO, není mnoho, navíc se často jedná o práce, které vznikají až v reakci na rusko-gruzínský konflikt, který autor do této práce záměrně nezahrnul,

¹ Study on NATO enlargement, Brussels: North Atlantic Council, 1995.

² Pojem vytvořený americkou diplomacií široce označující kavkazské a středoasijské státy.

neboť je přesvědčen, že tento konflikt je pro zodpovězení předložených otázek bez relevance.

Jedná se zejména o díla Ronalda Asmuse, dobře známého amerického diplomata, který se v rámci americké administrativy zasadil o rozšíření NATO do bývalé východní Evropy. Ten ve své knize *The little war that shook the world* argumentuje, že zásadním rozměrem tohoto konfliktu je snaha Ruska zabránit Gruzii ve vstupu do západních struktur. Ze zmíněné knihy jsou pro tuto práci relevantní především kapitoly popisující zákulisní jednání probíhající uvnitř Aliance na téma Gruzie.³ Druhou publikací věnovanou stejnému tématu je kniha *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia* editorů Svante E. Cornella a Fredericka Starra, která relevanci pro téma mé práce postrádá úplně, přesto některé články této knihy jsou kvalitní a objektivní prací. Zde mám na mysli zejména články od Davida Smitha, Niklase Nilssona a Jamese Sherra, které ke svému cíli (označit za hlavní problém Rusko) přidávají i objektivitu.⁴

Navázání na problematiku rozšiřování a jistou metodologickou ukotvenost práce dodává zejména dílo politického analytika z korporace RAND Thomase Szayny *NATO enlargement 2000-2015: determinants and implications for defense planning and shaping*⁵, které zevrubně analyzuje aspiranty na členství v NATO. Tato kniha je zcela zásadní pro analýzu strategických zájmů Aliance a vytvoření benchmarkingu hodnotícího kandidáty, ale vzhledem k datu své publikace neakcentuje změny nastalé po 11. září. Druhým dílem, které Szaynu doplňuje je publikace odborníka na bezpečnost a obranné plánování Jiřího Šedivého, který působil i ve funkci náměstka generálního tajemníka NATO. Jeho kniha *Dilema rozšiřování NATO* obohatila tuto práci o další technické ukazatele hrající při hodnocení kandidátů roli.⁶

Nezastupitelnou roli mají publikace od Davida Darčiasviliho⁷, gruzínského akademika a od roku 2008 poslance parlamentu za Národní hnutí, který svou

³ Asmus, R. *The little war that shook the World: Georgia, Russia and the future of the West*. (New York: Palgrave Macmillan, 2010).

⁴ Cornell, Svante E. & Starr, Frederick (eds.). *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia*. (M.E. New York: M.E. Sharpe, 2009).

⁵ Szayna, Thomas S. *NATO enlargement 2000-2015: determinants and implications for defense planning and shaping* (Santa Monica: RAND, 2001).

⁶ Šedivý J. *Dilema rozšiřování NATO* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2001).

⁷ Darchiasvili, D. „Georgian Defense Policy and Military Reform”, in *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*. B. Coppeters, & R. Legvold (Cambridge: The MIT Press, 2005), str. 117-

akademickou dráhu zasvětil vojensko-civilním vztahům a bezpečnostní reformě v Gruzii. Jeho články objektivně popisují pokroky i nedostatky Gruzie v této oblasti. Další výraznou osobností dlouhodobě se věnující tématu ruského peacekeepingu a ruských základen v prostoru bývalého Sovětského svazu je Vladimir Socor působící v Jamestown Foundation. Jeho dva články zevrubně analyzující tzv. zamrzlé konflikty patří k vůbec nejrelevantnějším na toto téma.⁸ Dlouhodobě se tématu gruzínského přibližování do západních struktur věnuje odborník na ruské a euroasijské záležitosti Jim Nichol, jehož zprávy pro americký kongres se přirozeně zaměřují zejména na americký pohled na danou problematiku, proto představují přínosný a faktografický materiál.⁹

1. GRUZIE A NATO PŘED REVOLUCÍ RŮŽÍ

Historie vztahů mezi Gruzii a NATO začíná v roce 1992, kdy se Gruzie, v dubnu, stala členem Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC).¹⁰ Překvapivé je, že se zřejmě jedná o jedno z prvních rozhodnutí Ševarnadzeho jako lídra země, neboť ten byl pozván z Ruska teprve v březnu, tedy pouhý měsíc předtím, aby se ujal vedení Státní rady, která bezprostředně nahradila vládu vojenské rady, jež v lednu toho samého roku provedla státní převrat a vyhnala ze země prvního svobodně zvoleného prezidenta Gruzie Zviada Gamsakhurdia.¹¹ Až teprve s vidinou ruské pomoci při řešení problému se secesionistickými provinciemi souhlasil Ševarnadze s přičleněním Gruzie do Společenství nezávislých států a v následujících letech Rusové skutečně vyvíjeli tlak na vůdce Abcházie a Jižní Osetie, aby alespoň v obecném rámci nezávazně souhlasili s reintegrací, kterážto snaha nepřinesla hmatatelný úspěch, podle Welta kvůli nedostatku

151.; Darchiaschvili, D. *Security Sector Reform in Georgia 2004-2007*. Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, 2008, str. 68.

⁸ Socor V. „Russia Repudiates Istanbul Commitments in JCG Meeting”, *Eurasia Daily Monitor*, Volume 1, Issue 129 (2004), str. 4.;

Socor, V. „Russia’s Strange Peacekeeping Operation in Abkhazia, Georgia”, *Geostrategic Pulse*, Number 29, (Supplement 2008), str. 12.

⁹ Nichol, J. *Georgia’s January 2008 Presidential Election: Outcome and Implications*. CRS Report for Congress, 25 January 2008, str. 6;

Nichol, J. *Georgia [Republic] and NATO Enlargement: Issues and Implications*. CRS Report for Congress, 7 March 2008, str. 6.;

Nichol, J. *Georgia [republic]: Recent Development and U.S. Interests*. CRS Report for Congress, 15 June 2011, str. 15.

¹⁰ „The North Atlantic Cooperation Council (NACC)“, NATO, nedatováno. Z

http://www.nato.int/cps/en/SID-111DE51E-BB627330/natolive/topics_69344.htm (staženo 29. 4. 2012).

¹¹ Darchiaschvili, „Georgian Defense Policy...”, str. 126-127.

vůle na ruské straně.¹² V roce 1994 se Gruzie zapojuje do Partnerství pro mír (PfP)¹³ a v roce 1995 Ševarnadze podepisuje Dohodu o statusu sil (SOFA) v rámci PfP, která v praxi umožňuje uskutečnění aliančních cvičení na teritoriu Gruzie a kterou gruzínský parlament ratifikoval v roce 1997.¹⁴ Od roku 1995 se také gruzínští experti zúčastňují každoročních školení na škole NATO (NATO School) v bavorském Oberammergau a na Vojenské akademii NATO v Římě (NATO Defence College). O rok později Gruzie společně s NATO zpracovala první Individuální partnerský program (IPP).¹⁵

V roce 1998 se vláda pod vedením Ševarnadze měla shodnout na dalším rozvíjení západního kurzu ve své zahraniční a bezpečnostní politice, neboť spoléhání se na ruskou pomoc při zpětném reintegrovaní separatistických provincií vyznívalo do ztracena. Proto se prezident Ševarnadze, společně s prezidentem Ázerbájdžánu Hejdarem Alijevem, rozhodl odstoupit od tzv. Taškentské smlouvy o kolektivní bezpečnosti v rámci Společenství nezávislých států s cílem vyvinout tlak na Rusy při řešení otázky jejich vojenských základen a také demonstrovat úmysl vstoupit do NATO. Ve stejném roce Rada Evropy rozhodla o přijetí Gruzie a navíc došlo k uzavření dohody západních ropných společností s americkou a tureckou vládou o vybudování ropovodu přes gruzínské území. Nový kurz se promítl i do změny na postu ministra obrany, kdy ruského generála gruzínského původu Vardika Nadibaidzeho, který dříve sloužil jako zástupce velitele ruských jednotek v Gruzii, nahradil prozápadní Davit Tevzadze. Ten měl reagovat na nově vzniklou potřebu přiblížit gruzínské ozbrojené složky západním standardům.¹⁶ Stejně tak byly ruské jednotky dosud fungující jako ostraha hranic nahrazeny gruzínskými a Ševarnadze odvolal svůj předběžný souhlas v otázce formalizování pobytu ruských sil na území Gruzie po delší dobu.¹⁷ Gruzie tak v roce 1999 začala s aliancí spolupracovat v rámci Procesu plánování a hodnocení PfP (PARP), který je hlavním nástrojem na prosazování interoperability. PARP upřesňuje požadované úrovně interoperability a schopností, již musí účastníci dosáhnout. Jeho součástí je i rozsáhlý proces hodnocení pokroku, který partnerům umožňuje rozvinout finančně realistické schopnosti odpovídající jejich vlastním

¹² Welt, C. „Balancing the balancer: Russia, the West and conflict resolution in Georgia“, *Global Dialogue*, Volume 7, Number 3-4 (2005): str. 1-12, cit, str. 2.

¹³ Dále jen PfP.

¹⁴ „Partnership for Peace Status of Forces Agreement“, NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50086.htm (staženo 4. 4. 2012).

¹⁵ „Information on NATO-Georgia Relations“, Ministry of Foreign Affairs of Georgia, nedatováno. Z http://www.mfa.gov.ge/index.php?sec_id=455&lang_id=ENG (staženo 5. 4. 2012).

¹⁶ Darchiashvili. „Georgian Defense Policy...“, str. 131-132.

¹⁷ Welt, „Balancing the balancer...“, str. 3.

bezpečnostním potřebám a zároveň vytvořit síly, jež mohou být k dispozici pro operace NATO.¹⁸ Tento proces vyústil v gruzínskou účast na misi KFOR v Kosovu a následně v uspořádání vojenských cvičení v rámci PfP na gruzínském území. Nejprve hostí Gruzie cvičení „Cooperative Partner 2001” a v následujícím roce „Cooperative Best Effort 2002.”¹⁹

Události z 11. září 2001 se do dění v Gruzii promítly v několika ohledech. Rusko po předchozí dva roky vyvíjelo tlak na Gruzii, aby zasáhla proti čečenským ozbrojencům či teroristům, kteří se měli ukrývat na gruzínském území v Pankiské soutěsce a v říjnu 2001 a únoru 2002 měla ruská letadla bombardovat cíle na gruzínském území.²⁰ Rusko dokonce hrozilo jednostrannou akcí, pokud Gruzie proti ozbrojencům nezasáhne sama, to přimělo prezidenta Ševarnadzeho požádat o americkou pomoc. Prezident Bush, obávajíc se napojení těchto ozbrojenců na Al-Káidu a ve světle gruzínské podpory americké Válce teroru, schválil v únoru 2002 dvouletý program vojenské pomoci za 64 milionů dolarů (Georgian Train and Equip Program – GTEP).²¹

Přesto byla Ševarnadzeho politika spíše pragmatická pod heslem, kdo, co může nabídnout.²² To se projevilo, když v srpnu roku 2002 gruzínský parlament v reakci na údajné ruské bombardování země v hlasování rozhodl, že Gruzie by měla opustit Společenství nezávislých států a vyhostit ruské peacekeepery z konfliktní zóny. Ševarnadze reagoval zamítavě a hodnotil tento krok jako předčasný a nepřijatelný.²³ Když pak gruzínský parlament v září stejného roku schválil rezoluci instruující exekutivu, aby podnikla kroky k úspěšné integraci do NATO jako hlavního kurzu domácí a zahraniční politiky, Ševarnadze oficiálně potvrdil členské aspirace Gruzie na pražském summitu NATO v říjnu téhož roku, kdy vyjádřil cíl zúčastnit se

¹⁸ Pond, S. „Rozvoj partnerských programů NATO“, NATO Review, jaro 2004. Z <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue1/czech/art2.html> (staženo 4. 4. 2012).

¹⁹ „NATO's relations with Georgia“, NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm (staženo 4. 4. 2012).

²⁰ Areshidze, Irakly. G. „Helping Georgia?“ *Perspective*, Volume XII, Number 4, March – April (2002): str. 1-9, cit. str. 3.

²¹ Welt, „Balancing the balancer...“, str. 3.

²² „President Ševarnadze se o členství Gruzie v NATO vyjadřoval nejasně a často si protiřečil. V roce 1999 prohlásil, že čas kdy Gruzie „zaklepe na dveře NATO“ přijde v roce 2005. Na konci roku 2000 zase řekl, že země bude připravená vstoupit do Aliance v roce 2004. Jindy na téma členství v NATO uváděl, že se v blízké budoucnosti jedná o nerealistickou naději. Současně ale v rozhovorech pro ruská media prohlašoval, že Gruzie by mohla vyhlásit neutralitu okolo roku 2005.“ Dle Malek, M. „NATO and the South Caucasus: Armenia, Azerbaijan, and Georgia on different tracks.” *PfP Consortium Quarterly Journal*, Summer supplement Volume 7, Issue 3, (2008): str. 30-51, cit. str. 34.

²³ „Georgian Parliament Wants out of CIS, President Shevardnadze Disagrees“, Pravda.ru, 27 August 2002. Z <http://english.pravda.ru/russia/politics/27-08-2002/1003-georgia-0/> (staženo 4. 4. 2012).

Individuálního akčního plánu partnerství (IPAP).²⁴ Přesto se zdálo, že se Ševarnadze rozhodl usmířit se s Ruskem za cenu ekonomické závislosti – v první polovině roku 2003 povolil prodej hlavní energetické společnosti z amerických do ruských rukou a uzavřel tajnou dohodu s ruským Gazpromem o převedení gruzínské plynové soustavy do jeho rukou výměnou za subvencované ceny plynu.²⁵ Ševarnadze nezískal ani jasného spojence ani podporu při řešení situace v Abcházii a Jižní Osetii, což byla jasná priorita gruzínského obyvatelstva. Jeho režim je charakterizován jako chronicky korupční a odpovídal spíše definici „weak state.“²⁶ Proto když byly zfalšovány volby v říjnu 2003, vypukla Revoluce růží.

2. PŘÍSTUPOVÉ POŽADAVKY NATO

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, základním kritériem stojícím před potencionálním kandidátským státem, který se snaží zajistit si členství v alianci, je v poslední instanci politická shoda uvnitř aliance na jeho přijetí, jak o tom hovoří článek 10 Washingtonské smlouvy – nikoliv exaktní splnění všech oficiálních kritérií. Pechous tvrdí, že základním předpokladem pro rozšiřování NATO byl konsensus, že cílem rozšíření je tvorba stability v Evropě spíše než posilování moci aliance.²⁷ Proto během rozšíření převládal důraz na politická kritéria, jak poznamenal Szayna i Kříž.²⁸

Poprvé NATO definovalo svůj postoj tváří v tvář rozšíření o bývalé státy sovětského bloku ve Studii o rozšiřování NATO z roku 1995, ve které se dají identifikovat základní linie požadavků NATO. V obecné rovině jsou to kritéria politická i vojenská. Zejména jde o stabilní demokratický systém, který bude naplňovat společně sdílené hodnoty aliance (svobodné a spravedlivé volby nebo vládu práva), a svobodnou tržní ekonomiku, dále o civilní řízení vojenských složek státu a jejich demokratickou

²⁴ „Information on NATO-Georgia Relations“, Ministry of Foreign Affairs of Georgia, nedatováno. Z http://www.mfa.gov.ge/index.php?sec_id=455&lang_id=ENG (staženo 4. 4. 2012).

²⁵ Welt, „Balancing the balancer...“, str. 5.

²⁶ Podle Areshidzeho byla Gruzie v tomto období často nepřesně označována za failed state. Odpovídající bylo spíše označení weak state, neboť vláda vykonávala pouze minimalistické funkce státu na svém teritoriu, neměla pod kontrolou Abcházii a Jižní Osetii, pouze částečně kontrolovala Adžárii. Vláda také nebyla schopná vykonávat řadu povinností vyplývajících z gruzínské ústavy jako například výběr daní, ochranu politických práv a stíhání zločinců. Dle Areshidze, Irakly. G. „Helping Georgia?“, str. 5.

²⁷ Pechous, Edwin J. „NATO enlargement and beyond“, *PfP Consortium Quarterly Journal*, Volume 7 Issue 2 (Summer 2008): str. 54-66, cit. str. 56.

²⁸ „Aby mohly být státy třeba jen zvažovány na získání členství, musí naplňovat především kritéria politická.“ Szayna, Thomas S. *NATO enlargement 2000-2015: determinants and implications for defense planning and shaping* (Santa Monica: RAND, 2001), str. 165, cit. str. 17; Kříž, Z. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: Aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti* (Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 2006), str. 217, cit. str. 38.

kontrolu. Třetím kritériem je podpora obyvatel pro zapojení do NATO a jeho ochota hájit společně sdílené hodnoty. Začtvrté jde o kapacitu vojensky přispívat, spolupracovat v rámci aliančních struktur a dosažení interoperability s ostatními členy NATO. Posledním kritériem je vyřešení územních sporů separatistického rázu i sporů se sousedními státy a zajištění postavení menšin na svém území podle principů OBSE.²⁹

Hned v první kapitole v sedmém článku tohoto dokumentu je doslova uvedeno, že „[r]ozhodovat o rozšíření bude NATO samo. Rozšiřování se bude provádět postupným, rozvážným a průhledným procesem, který bude zahrnovat dialog se všemi zainteresovanými stranami. Neexistuje žádný fixní nebo neměnný seznam kritérií pro zvání nových států, aby se připojily k Alianci. O rozšiřování se bude rozhodovat případ od případu [...], žádný stát mimo Alianci nebude mít veto nebo droit de regard nad procesem nebo rozhodováním.“³⁰ V praxi ovšem NATO vždy bralo Rusko v úvahu při posuzování podmínek, načasování a možných důsledků rozšiřování. Bránilo se však poskytnout Rusku v tomto procesu veto či nějakou formální úlohu, jak si Rusové ochotu Aliance k prohloubení vzájemné kooperace interpretovali.³¹ Tato nuance, pochopitelná pro odborníky, je však snadno desinterpretována médií, a proto si členové Aliance zvykli veřejně hovořit o ruském faktoru se vší opatrností.³²

Tzv. čtvrté rozšíření v roce 1999 proběhlo pouze ve formálním rámci PpP a ze tří přizvaných států (ČR, Polsko, Maďarsko), které se toho roku staly členy NATO, nesplňoval ani jeden veškeré požadavky popsané ve Studii o rozšíření NATO a to zejména ve vojenské oblasti.³³ Aliance na tuto situaci reagovala na summitu ve Washingtonu v témže roce, kdy byl vytvořen nový program tzv. Akční plán členství (MAP)³⁴, jehož posláním bylo pomoci aspirantským zemím v přípravě na členství. Z perspektivy NATO je cílem MAPu zabezpečit, že aspiranti budou pro Alianci

²⁹ Study on NATO enlargement, Brussels: North Atlantic Council, 1995, str. 5-6.

³⁰ Study on NATO enlargement, Brussels: North Atlantic Council, 1995, str. 1-2.

³¹ Kříž, *Adaptace Severoatlantické aliance...*, str. 70.

³² Sherr, J. „Russian and American strategic rivalry in Ukraine and Georgia“, in *Prospects for U.S.-Russian Security Cooperation*, ed. Stephen J. Blank. (Carlisle: Strategic Studies Institute of the US Army War College, 2009), str 285-306, cit. str. 301.

³³ Kříž, *Adaptace Severoatlantické aliance...*, str. 38.

³⁴ MAP pokrývá celkem pět kategorií: Politické a ekonomické otázky (urovnání mezinárodních, etnických a územních sporů mírovou cestou, právní stát, lidská práva a demokratická kontrola armády), obranné/vojenské otázky (schopnost přispívat k obraně a misím Aliance), otázky financování (poskytnutí dostatečných zdrojů armádě), otázky zabezpečení utajených informací (zabezpečení citlivých spojeneckých informací a zajištění jejich utajení) a právní otázky (soulad národní legislativy se spoluprací s NATO). Dle „Membership Action Plan (MAP)“, NATO, 24 April 1999. Z <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm> (staženo 16. 4. 2012).

přínosem, budoucími efektivními spojenci a ne pouze „černými pasažéry.“³⁵ Na summitu v Praze v roce 2002 pak vznikl Individuální partnerský akční plán (IPAP), který umožňuje přizpůsobit asistenci Aliance pro státy, které ještě nejsou připraveny na MAP, ale mají zájem o více strukturovanou podporu pro své domácí reformy, zejména v obranném a bezpečnostním sektoru.³⁶

Jako předstupeň MAPu funguje tzv. Intenzivní dialog, který má doplňovat IPAP. V současné době tedy aspirantský stát musí projít několika stádii vývoje vztahů s NATO – nejprve spolupráce probíhá v rámci PfP, poté následuje IPAP, který je doplněn Intenzivním dialogem a vše je korunováno MAPem.

Obecně se dá konstatovat, že se autoři hodnotící aspirantské země zaměřují na vývoj demokratických reforem, svobodnost voleb a vojenskou modernizaci/profesionalizaci.³⁷ Szayna ve své analýze používá pro hodnocení úspěchu přibližování kandidátů na úroveň Aliance i kritéria obecného rázu jako HDP na obyvatele. Pro hodnocení vojenské připravenosti uplatňuje nejen procentní výdaje na obranu vzhledem k HDP, ale i kvalitativní údaj o výdaji na jednoho vojáka. Obecně Szayna tvrdí, že HDP na obyvatele aspirantského státu by bylo žádoucí nejméně na úrovni nejhoršího současného státu Aliance, zatímco podíl vojenských výdajů k HDP, který by měl dosahovat nejméně 2%, je viděn jako indikátor, jak daná země bere svůj závazek být přispěvatelem k bezpečnosti NATO. Výdaj na jednoho vojáka pak zhruba naznačuje technologickou úroveň daných ozbrojených složek. Jako komplementární indikátor je brán růst HDP, který umožňuje udržovat relativní nárůst výdajů na obranu bez zvyšování jejich podílu na HDP, a tedy zvyšuje atraktivitu aspirantské země.³⁸

Ze strategického hlediska Szayna tvrdí, že pro rozhodování Aliance je důležitý pohled na zisky nebo případné náklady na členství určité země. Zejména v klíčových oblastech jako je její strategická pozice (strategic position), která odkazuje na to, jaký dopad by nová členská země měla na primární mise Aliance. Tedy jakým způsobem by ovlivnila schopnosti NATO projektovat svou sílu (power projection) a jaká rizika by

³⁵ Bigg, C. „NATO: What Is A Membership Action Plan?“, Radio Free Europe/Radio Liberty, 2 April 2008. Z <http://www.rferl.org/content/article/1079718.html> (staženo 12. 4. 2012).

³⁶ „Membership Action Plan (MAP)“, NATO, 24 April 1999. Z <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm> (staženo 16. 4. 2012).

³⁷ Bounds, Travis L. & Hendrickson, Ryan C. „Georgian membership in NATO: Policy implications of the Bucharest summit“, *Journal of Slavic Military Studies*, Volume 22, Issue 1 (2009): str. 20-30, cit. str. 24.

³⁸ Szayna. *NATO enlargement 2000-2015...*, str. 51-61.

z většího závazku k dané země plynula. Druhou klíčovou oblastí jsou vojenské schopnosti armád případných členů. Zde Szayna zmiňuje nejen schopnost podílet se na misích NATO, ale zejména základní teritoriální obranyschopnost, kterou hodnotí podle počtu vojáků na čtvereční km země a na km hranice s nečleny NATO.³⁹

Šedivý tvrdí, že „základním měřítkem [pro příspěví do misí NATO] je schopnost poskytnout Alianci sílu o velikosti brigády,“ což implikuje, že velikost dané armády musí být okolo 25 tisíc mužů.⁴⁰

Pro hodnocení vývoje demokratických reforem a stavu demokracie použijí ve shodě s dalšími autory hodnocení od americké neziskové organizace Freedom House, zatímco pro hodnocení svobodnosti voleb jsou použity zprávy volební mise OBSE.⁴¹ K hodnocení vývoje svobodnosti trhu použijí Index of Economic Freedom vytvořený společně The Heritage Foundation a The Wall Street Journal.

2.1 REFORMA ARMÁDY

Reforma armády se stala po Revoluci růží prioritou nové vlády s avizovaným cílem dosáhnout inter-operability s aliančními vojsky jako jednoho z požadavků NATO, nicméně tehdejší stav ozbrojených sil Gruzie vyžadoval zásadní restrukturalizaci, která byla zahájena s technickou pomocí z americké a britské strany. Dokladem, že nový prezident bere reformu armády vážně, byl bezprecedentní nárůst výdajů na obranu, které se mezi roky 2003 až 2008 zvýšily osmkrát a mezi lety 2004 až 2008 byl průměr výdajů na obranu úctyhodných 5,5 % HDP.

Zásadním přelomem byla reforma ministerstev v prosinci roku 2004, která sloučila ministerstvo bezpečnosti a vnitra do jednoho ministerstva policie a veřejné bezpečnosti s cílem přiblížit bezpečnostní složky k západním standardům.⁴² Samotná reorganizace ministerstva obrany, stejně jako vytýčení funkcí mezi civilními a vojenskými zaměstnanci, bylo svěřeno soukromé americké poradenské firmě Cubic Defense Applications, která byla najata Pentagonem, a poradenskému týmu z britského

³⁹ Ibid., str. 72-88.

⁴⁰ Šedivý J. *Dilema rozšiřování NATO* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2001), str. 152, cit. str. 75.

⁴¹ Bounds, Travis L. & Hendrickson, Ryan C. „Georgian membership in NATO...“, str. 25.; Szayna. *NATO enlargement 2000-2015...*, str. 68.

⁴² Darchiashvili, D. Georgian Defense Policy and Military Reform. In *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*. B. Coppeters, & R. Legvold. (Cambridge: The MIT Press, 2005), str. 117-151, cit. str. 147.

ministerstva obrany. Saakašvili také jmenoval civilního ministra obrany a bezprecedentní počet civilních pracovníků do klíčových pozic uvnitř ministerstva.⁴³ Izraelské firmy se mimo jiné podílely na tréninku poddůstojníků nebo na modernizaci gruzínských T-72.⁴⁴ Francie financovala vybudování vojenského výcvikového centra v hornaté severní oblasti Gruzie s vidinou, že horské operační schopnosti by se mohly stát gruzínskou „přidanou hodnotou.“⁴⁵

rok	miliony dolarů ⁴⁶	% HDP
2003	83,9	1,1
2004	117	1,4
2005	311	3,3
2006	529	5,2
2007	1047	9,2
2008	994	8,5

TABULKA 1: VOJENSKÉ VÝDAJE GRUZIE 2003-2008⁴⁷

V dubnu roku 2004 pak byl přijat první dvouletý Individuální akční plán partnerství (IPAP), mezi jehož základní cíle patřilo vypracování základního dokumentu o úloze a vývoji ozbrojených složek – Strategické revize obrany (Strategic Defence Review),⁴⁸ jejíž první verze byla dokončena již následujícího roku a ve které byla rozvržena modernizace ozbrojených složek na tři fáze. V první fázi do roku 2008 mělo proběhnout hodnocení existujících vojenských kapacit, druhá fáze probíhající do roku 2010 spočívala ve zpracování koncepčních dokumentů a ve třetí fázi měla být zpracována podoba reorganizace ozbrojených složek.⁴⁹ Pokrok v rámci tohoto dvouletého IPAPu byl ze strany NATO v roce 2005 hodnocen pozitivně.⁵⁰ Aliance vnesla připomínky pouze k častým změnám na postu ministra obrany a v generálním

⁴³ Ibid., str. 146.

⁴⁴ „Financing the Georgian Army – Foreign Investment Galore”, Closer View Blog, September 2008, z <http://closerview.wordpress.com/2008/09/04/financing-the-georgian-army-foreign-investment-galore/> (staženo 29. 4. 2012) a Pukhov, R. *Tanks of August*. (Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, 2005), str.144, cit. str. 24.

⁴⁵ „Striking the Balance: U.S. Policy and stability in Georgia”, A report to the Committee on Foreign relations United States Senate, 22 December, 2009, str. 4.

⁴⁶ V dolarech z roku 2010.

⁴⁷ Získáno z The SIPRI Military Expenditure Database k 23.4.2012

⁴⁸ Dále jen SDR.

⁴⁹ *Strategic Defence Review*, Georgian Ministry of Defence, 2006, str. 62.

⁵⁰ Nichol, J. *Georgia [Republic] and NATO Enlargement: Issues and Implications*. CRS Report for Congress, 7 March 2008, str. 6, cit. str. 3.

štábu,⁵¹ dále k nejasnostem v armádních výdajích a zakázkách a nakonec k nedostatku civilní kontroly nad vojenskými institucemi.⁵² V návaznosti na to požádala gruzínská vláda NATO o pomoc při zvyšování efektivity a transparentnosti v obranném plánování a rozpočtu. Odpovědí byla nizozemská pomoc při tvorbě rozsáhlého organizačního schématu PPBS/FMS,⁵³ který byl implementován v následujícím roce.⁵⁴ V roce 2006 byl schválen zákon o obranném plánování, jehož hlavní úlohou bylo zlepšit kooperaci a rozdělení úloh mezi ministerstvy tak, aby byly splněny západní standardy,⁵⁵ a v roce 2007 již civilní pracovníci tvořili 85 procent zaměstnanců ministerstva obrany.⁵⁶

Tento pozitivní vývoj reforem byl potvrzen na setkání ministrů zahraničních věcí NATO v New Yorku 21. září 2006, kde bylo rozhodnuto přejít ve vzájemných vztazích na úroveň Intenzivního dialogu.⁵⁷ Na následném summitu NATO v Rize pak v závěrečné deklaraci byla Gruzie pouze obecně povzbuzena, aby pokračovala v reformách. Pokrok v rámci IPAPu v letech 2007 až 2008 byl hodnocen opět jako uspokojivý.⁵⁸ Zajímavé je, že na rozdíl od prvního IPAPu nebyl druhý IPAP odtajněn.

Demokratická kontrola a transparentnost rozpočtu ministerstva obrany je vykonávána parlamentní Komisí pro obranu a bezpečnost. Ministerstvo obrany tvrdilo, že rozpočet, obranné politiky a lidská práva vojáků konzultuje s poradní nevládní organizací Civil Council složenou z civilních odborníků.⁵⁹ Určitý problém představovala podle Darčiasviliho neefektivita těchto kontrolních mechanismů, ta pramenila zejména z nekompetentnosti, nezkušenosti a nedostatku politické vůle porevolučních poslanců.⁶⁰

⁵¹ Během dvou let od Revoluce růži se na postu ministra obrany vystřídali čtyři ministři, na postu náčelníka generálního štábu proběhla změna taktéž čtyřikrát. Darchiasvili, D. *Georgian Defense Policy and Military Reform*. In *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*. B. Coppieters, & R. Legvold. (Cambridge: The MIT Press, 2005), str. 117-151, cit. str. 149.

⁵² „NATO Hails Georgia's IPAP Implementation”, Civil Georgia, 19 May 2005. Z <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=9916> (staženo 29. 4. 2012).

⁵³ Celý název Planning, Programming and Budgeting System/Financial Management System.

⁵⁴ „Reform of Georgia's Defence Sector”, Transparency International Georgia, January 2007. Z <http://transparency.ge/sites/default/files/Reform%20of%20Georgia's%20Defence%20Sector.pdf> (staženo 18. 4. 2012), str. 6, cit. str. 2.

⁵⁵ Darchiasvili, D. *Security Sector Reform in Georgia 2004-2007*. Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, 2008, str. 68, cit. str. 20.

⁵⁶ Ibid. str. 27.

⁵⁷ „NATO offers Intensified Dialogue to Georgia”, NATO, 21 September 2006. Z <http://www.nato.int/docu/update/2006/09-september/e0921c.htm> (staženo 29. 4. 2012).

⁵⁸ Nichol, *Georgia [Republic] and NATO Enlargement...*, str. 2.

⁵⁹ Ibid., str. 2-4.

⁶⁰ Darchiasvili. *Security Sector Reform...*, str. 40.

V rámci druhé fáze rozvoje gruzínské armády, a v návaznosti na rozvoj plánování podle PPBS a SDR, byly zpracovány základní řídicí dokumenty v sektoru obrany – dokument hodnocení hrozeb (the Threat Assessment), národní vojenská strategie následovaná ministerskou vizí (the Minister's vision) a národní strategií vyzbrojování (Defence Planning Guidance).⁶¹ Všechny tyto dokumenty jsou protnuty silnou touhou vstoupit do NATO. Cíl získat MAP se poprvé oficiálně objevuje v direktivě ministra zahraničí za rok 2007.⁶²

V praxi pak budování armády probíhalo v rámci amerických výcvikových programů, nejprve dvouletého GTEPu mezi lety 2002 až 2004 v hodnotě 64 milionů dolarů, což v té době představovalo navýšení rozpočtu armády téměř o třetinu. Tento program byl zacílen na zvýšení protiteroristických schopností gruzínské armády a spočíval ve vycvičení a vyzbrojení zhruba dvou tisíc vojáků, malého počtu policistů a pohraničnicků.⁶³ Výsledkem tohoto programu bylo nasazení gruzínského pěšího praporu do Operace Irácká svoboda březnu 2005, čímž byla splněna americká podmínka pro spuštění navazujícího Georgian Sustainment and Stability Operations Program (GSSOP).⁶⁴ Tento program v letech 2005 až 2008 poskytl dalších 159 milionů dolarů na výcvik a vybavení tří pěších brigád v počtu dvou tisíc mužů s cílem umožnit rotaci jednotek nasazených v Iráku.⁶⁵ Páteř gruzínské armády tak tvořily čtyři brigády vybavené a vycvičené americkými instruktory po vzoru americké námořní pěchoty jako lehká pěchota určená na protiteroristické operace, bez zkušeností a výcviku k teritoriální obraně.⁶⁶

Schopnosti bránit vlastní území byly navíc značně omezeny. Zaprvé tím, že hlavní spojenec Gruzie, Spojené státy, odmítal dodat moderní obranné protitankové a protiletdecké zbraňové systémy nezbytné k úspěšné teritoriální obraně.⁶⁷ Gruzie se tím

⁶¹ „Reform of Georgia's Defence Sector”, Transparency International Georgia, January 2007, str. 2.

⁶² Malek, M. (2008). *NATO and the South Caucasus: Armenia, Azerbaijan, and Georgia on different tracks*. PFP Consortium Quarterly Journal. , Summer supplement Volume 7, Issue 3, str. 30-51, cit. str. 35.

⁶³ „Striking the Balance: U.S. Policy and stability in Georgia”, A report to the Committee on Foreign relations United States senate, 22 December 2009, str. 14, cit. str. 5.

⁶⁴ „Georgia Security & Stability Operations (Georgia SSOP)“, Global Security.org, nedatováno. Z <http://www.globalsecurity.org/military/ops/gssop.htm> (staženo 29. 4. 2012).

⁶⁵ „Striking the Balance: U.S. Policy and stability in Georgia“, str. 5.

⁶⁶ „Georgia Train and Equip Program (GTEP)“, Global Security.org, nedatováno. Z <http://www.globalsecurity.org/military/ops/gtep.htm> (staženo 29. 4. 2012).

⁶⁷ Asmus, R. *The little war that shook the World: Georgia, Russia and the future of the West*. (New York: Palgrave Macmillan, 2010), cit. str. 24.

pádem ocitla de facto pod zbrojním embargem,⁶⁸ po kterém Rusové otevřeně toužili nejpozději od roku 2005, kdy kritizovali shodou okolností Českou republiku,⁶⁹ že darovala Gruzii munici v rámci programu GSSOP.⁷⁰ Z tohoto důvodu spolupracovala Gruzie při nákupu zbraní zejména s Ukrajinou a Izraelem. Za zmínku stojí nákup českých samohybných houfnic Dana, raketových systému RM-70 či modernizovaných tanků T-72.⁷¹ Druhý problém byl ve struktuře pozemních sil, hluboká propast zela mezi Američany vycvičenými, z velké části profesionálními, jednotkami a rezervisty vybavenými zastaralou výstrojí.⁷²

Z hlediska struktury výdajů na obranu sledovala Gruzie spíše americké než evropské schéma⁷³ – 42 % na operace a údržbu, 27 % na nákupy a pouze 31 % výdajů šlo na personál (přesto platy vojáků za Saakašviliho strmě stoupaly)⁷⁴, přičemž evropský průměr je zhruba 50 %.⁷⁵

Celkově se dá konstatovat, že pro rozvoj gruzínských sil v letech 2003 až 2008 bylo zásadní rozhodnutí, že země bude spoléhat na NATO jako garanta své bezpečnosti, přičemž tento imperativ predikoval transformaci armády tak, aby mohla být primárně nasazena v zahraničních misích – navzdory tomu, že strategické dokumenty zpracované v tomto období jasně podtrhují potřebu teritoriální obrany, kde je Rusko jasně označeno jako nejpravděpodobnější nepřítel.⁷⁶

2.2 ÚČAST V ZAHRANIČNÍCH MISÍCH

Prvním nasazením gruzínských vojáků v zahraničních misích se stala mise KFOR v Kosovu, kde od roku 1999 působil v rámci tureckého praporu v okolí města Mamuša (v německém sektoru) kontingent o velikosti čety (34 vojáků). V květnu 2003 poskytla Gruzie další jednu rotu o síle 150 vojáků, která byla součástí německé brigády

⁶⁸ Cornell, Svante E. „No Reset in the Post-Soviet Space. *The Journal of International Security Affairs*, Number 20, (Spring/Summer 2011).; Kucera, J. „Tbilisi Pressing Washington to OK Defense Purchases“, Eurasianet.org. Z <http://www.eurasianet.org/node/61934> (staženo 29. 4. 2012).

⁶⁹ Wezeman, P. & Kelly, N. (eds.) „Appendix 12A Multilateral arms embargoes“, Sipri Yearbook 2009, str. 485.

⁷⁰ Kotrba, Š. „Konečná interpelovala Paroubka i Topolánka kvůli prodeji zbraní do Gruzie. V obou případech marně“, Britské listy, 15 září 2008. Z <http://blisty.cz/art/42161.html> (staženo 29. 4. 2012).

⁷¹ Pukhov, *Tanks of August...*, str. 26.

⁷² Ibid., str. 24.

⁷³ Pro srovnání viz Hofbauer, J. et al. *European Defense Trends Budgets, Regulatory Frameworks, and the Industrial Base*, CSIS Defense-Industrial Initiatives Group, 2010, str. 11.

⁷⁴ Pukhov, *The tanks of August...*, str. 21.

⁷⁵ Darchiaschvili, *Security Sector Reform...*, str. 29.

⁷⁶ Pukhov, *The tanks of August...*, str. 15.

v Prizrenské provincii. Od roku 2006, kdy došlo k reorganizaci mise KFOR, spadaly tyto jednotky pod turecké velení v rámci Multinational Battle Group South.⁷⁷ Tyto jednotky pak byly z Kosova staženy dva týdny po Bukurešťském summitu.⁷⁸ Jedna četa gruzínských vojáků se také krátkodobě v roce 2004 podílela v rámci britského praporu na zajištění bezpečnosti během prezidentských voleb v Afghánistánu.⁷⁹

Politickou prioritou ovšem bylo nasazení gruzínských jednotek v Iráku. Tam od roku 2003 působila v Tikritu nejprve zdravotnická a ženijní četa. V roce 2004 bylo nasazeno nejprve dalších 300 vojáků a v roce 2005 se již gruzínská účast vyšplhala na 850 vojáků.⁸⁰ Ti plnili zejména nebojové povinnosti - kontrolu na checkpointech v zelené zóně v Bagdádu. Závěrečná deklarace ze summitu NATO v Rize vítala gruzínský příspěvek k mezinárodním operacím,⁸¹ přesto prezident Saakašvili v březnu roku 2007 ohlásil navýšení gruzínské účasti v Iráku na dva tisíce vojáků, čímž se Gruzie stala třetím největším přispěvatelem do Operace irácká svoboda. Nově nasazenou jednotkou byla třetí pěší brigáda, jejímž úkolem bylo zamezit ilegálnímu pašování zbraní přes íránskou hranici v provincii Wásit, za kterou převzali zodpovědnost.⁸² V lednu 2008 pak byla třetí brigáda vystřídána první.⁸³ Američané hodnotili tyto nasazené jednotky jako takticky vyspělé a spolupráce s nimi si cenili, neboť na rozdíl od mnoha ostatních nasazených koaličních jednotek mohly být nasazeny do skutečných bojových operací.⁸⁴

⁷⁷ Malek, „NATO and the South Caucasus...“, str. 39; „Participation in International Missions“, Ministry of Defence of Georgia, nedatováno. Z <http://www.mod.gov.ge/index.php?page=-10&Id=34&lang=1> (staženo 30. 4. 2012).

⁷⁸ „Georgia Announces Withdrawal of Peacekeepers from Kosovo“, RIA Novosti, 14 April. Z <http://en.rian.ru/world/20080414/105041588.html> (staženo 2. 5. 2012).

⁷⁹ „NATO's Relations with Georgia“, NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/summit2009/topics_en/11-georgia.html (staženo 2. 5. 2012).

⁸⁰ „Participation in international missions“, Ministry of Defence of Georgia, nedatováno. Z <http://www.mod.gov.ge/index.php?page=-10&Id=34&lang=1> (staženo 30. 4. 2012).

⁸¹ Riga Summit Declaration, článek 39.

⁸² Kramer, E. Andrew. „Georgia becomes an unlikely U.S. ally in Iraq“, The New York Times, 8 October 2007. Z <http://www.nytimes.com/2007/10/08/news/08iht-ally.4.7803155.html?pagewanted=all> (staženo 2. 5. 2012).; Liklikadze, K., „Iraq: As Third-Largest Contingent, Georgia Hopes To Show Its Worth“, Radio Free Europe/Radio Liberty, 10 September 2007. Z <http://www.rferl.org/content/article/1078614.html> (staženo 2. 5. 2012).

⁸³ Ta pak opustila Irák během rusko-gruzínského konfliktu.

⁸⁴ Drezan, J. Yochi. „Georgian Troops Begin Exiting Iraq To Fight Russians, Leaving Gap“, The Wall Street Journal, 11 August 2008. Z <http://online.wsj.com/article/SB121842661082829141.html> (staženo 2. 5. 2012).; Hamilton, R. E. „Georgian Military Reform—An Alternative View“, Center for Strategic and International Studies, February 2009. str. 3, cit. str. 1.

2.3 BUDOVNÍ DEMOKRACIE

Z prezidentských voleb v lednu 2004, které OBSE hodnotilo spíše neutrálně,⁸⁵ vyšel s bezprecedentním mandátem (96% hlasů) Saakašvili. Během dvou týdnů od voleb a ještě předtím, než se Saakašvili ujal úřadu, byla parlamentem schválena radikální změna ústavy posilující exekutivu a úřad prezidenta především. Mezi jeho pravomoci patří zejména možnost rozpustit parlament, pokud ten dvakrát odmítne předkládaný rozpočet.⁸⁶ Stejně tak, pokud parlament zablokuje schválení rozpočtu, může exekutiva použít rozpočet z minulého roku, což formálně podřívá roli parlamentu jako demokratického kontrolora.⁸⁷

Následné parlamentní volby v březnu stejného roku, ve kterých získal volební blok vůdců Revoluce růží se Saakašviliho Národním hnutím 67% hlasů a ve kterých nutnou 7% hranici pro vstup do parlamentu překročil pouze další pravicový blok,⁸⁸ byly OBSE hodnoceny jako do té doby nejsvobodnější od získání nezávislosti a znamenaly zásadní přiblížení k demokratickým standardům. Marginalizace opozice přesto znamenala odklad normalizování porevoluční politické situace a konsolidace demokratické, pluralitní demokracie.⁸⁹ Pozitivní vývoj potvrdila organizace Freedom House, která v roce 2005 zlepšila gruzínské hodnocení ze 4 na 3 (v rámci Partly Free).⁹⁰

K dlouhodobě slabým místům gruzínské demokracie patřil mediální sektor. Jednou z příčin mohlo být přesměrování americké finanční podpory, která se před revolucí zaměřovala na podporu občanské společnosti a nevládních organizací a po revoluci se přesunula na úroveň přímé vládní pomoci na budování infrastruktury a energetické sítě.⁹¹ Vláda vykonávala nátlak na vlastníky televizních kanálů s cílem ovlivňovat jejich obsah, na druhé straně tištěná média tomuto tlaku nebyla v takové míře vystavena. Vládní tlak na mediální sektor byl v různé míře charakteristický pro celé období od Revoluce růží až do konce zkoumaného období s výjimkou druhé

⁸⁵ „Georgia Extraordinary Presidential Election 4 January 2004”, OSCE/ODIHR Election Observation Mission Report, February 2004, cit. str. 1.

⁸⁶ Mitchell, Lincoln A., „Democracy in Georgia Since the Rose Revolution“, *Orbis A Journal of World Affairs*, Volume 50, Number 4 (Fall 2006), str. 669 - 676, cit. str. 672.

⁸⁷ Darchiashvili, „Georgian Defense Policy...”, str. 138.

⁸⁸ Noví praví – Průmyslníci.

⁸⁹ „Georgia Partial Repeat Parliamentary Elections 28 March 2004”, OSCE/ODIHR Election Observation Mission Report, June 2004, str. 1-3.

⁹⁰ Hodnocení od 1 (nejlepší) do 7 (nejhorší) v kategoriích Free, Partly Free a Not Free. „Freedom in the World 2005“, Freedom House, 2005.

⁹¹ Mitchell, „Democracy in Georgia...“, str. 673

poloviny roku 2006 a první poloviny roku 2007, kdy vláda po vyhraných komunálních volbách polevila ve svém nátlaku na média.⁹² Znepokojujícím trendem těchto komunálních voleb bylo podle OBSE setření hranice mezi aktivitami státu a volební kampaní vládnoucí Saakašviliho strany.⁹³

Na summitu v Rize NATO také nabádalo Gruzii, aby zintenzivnilo svou soudní reformu.⁹⁴ Podle viceprezidenta Freedom House je justice jednou z oblastí, kde porevoluční vláda zaznamenala nejméně úspěchů.⁹⁵

Z hlediska nadějí na zisk MAPu byl zásadní vývoj na podzim roku 2007, kdy se opoziční strany spojily a zorganizovaly masové demonstrace v Tbilisi. Ty požadovaly pořádání parlamentních voleb již v květnu 2008 a nikoliv souběžně s prezidentskými volbami na podzim, jak to schválil parlament v dodatku ústavy v prosinci 2006. Tento dodatek, který byl praktickým vyjádřením převahy exekutivy nad legislativou, prodlužoval mandát parlamentu nad ústavou stanovený čas.⁹⁶ Prezident 7. listopadu prohlásil, že demonstrace jsou součástí státního převratu, který zorganizovalo Rusko, a vyhlásil výjimečný stav. Bezpečnostní jednotky pak demonstranty násilně rozehnaly a současně vtrhly do nezávislé televizní stanice Imedi (spoluvlastněné milionářem Badrim Patarkacišvilim, který se ucházel o post prezidenta v následujících volbách, a News Coprem Ruperta Murdocha) s cílem zastavit vysílání, neboť vysílala opoziční protesty. Následujícího dne Saakašvili vyhlásil konání předčasných prezidentských voleb na 5. ledna 2008 a po vlně zahraniční kritiky 25. listopadu odstoupil.⁹⁷ Nutno dodat, že opoziční demonstrace přišli v době zhoršujících se vztahů s Ruskem. To nejprve na konci září zastavilo vydávání víz pro Gruzince, v listopadu přerušilo všechny pozemní, letecké, námořní, železniční a poštovní spojení s Gruzii a o pár dní později bylo z Ruska deportováno 120 Gruzínských občanů.⁹⁸

⁹² „Freedom of the Press 2008“, Freedom House, 2008.

⁹³ Vládní strana během voleb rozdávala sociální dávky. „Georgia Municipal Elections 5 October 2006“, OSCE/ODIHR Limited Election Observation Mission, December 2006, str. 1-2.

⁹⁴ Riga Summit Declaration, článek 39.

⁹⁵ Vaisman, D. „As Georgia Reforms, Judiciary under Scrutiny“, The Christian Science Monitor, September 2007. Z <http://www.csmonitor.com/2007/0917/p07s02-woeu.html> (staženo 5. 5. 2012).

⁹⁶ „Nations in Transit 2007: Democratization from Central Europe to Eurasia“, Freedom House, 2007, str. 68.

⁹⁷ Nichol, J. *Georgia's January 2008 Presidential Election: Outcome and Implications*. CRS Report for Congress, 25 January 2008, str. 3.

⁹⁸ Bodewig, K. *Economic and Political Transition in Georgia*. NATO Parliamentary Assembly, 2007, paragraf 42.

Ve volbách post prezidenta obhájil Saakašvili již v prvním kole s 53 % hlasů. OBSE hodnotila volby jako „v podstatě“ v souladu s demokratickými volebními standardy, přestože poznamenává, že opětovně došlo k prolínání aktivit vládní strany do volebního procesu skrze stát.⁹⁹ V referendu pořádaném společně s prezidentskými volbami se pro vstup do NATO vyslovilo plných 77% voličů a bylo rozhodnuto pořádat parlamentní volby již dřívějším, tedy květnovém, termínu. Ty měly mít podle Nichola zásadní vliv na rozhodování nejmenovaných evropských spojenců, jestli je Gruzie připravena na udělení MAPu.¹⁰⁰

V reakci na násilné rozehnutí demonstrací zhoršila organizace Freedom House v roce 2008 gruzínské hodnocení z 3 na 4.¹⁰¹ Generální tajemník NATO komentoval podzimní události jako neslučitelné s euro-atlantickými hodnotami.¹⁰²

Květnové volby představovaly určité zlepšení, neboť volební proces byl do určité míry upraven podle návrhů OBSE, přestože ne všechny navrhované změny byly skutečně reflektovány.¹⁰³ Navíc tyto reformy ve volebním zákoně mohly mít, podle zprávy Parlamentního shromáždění Rady Evropy, pozitivní dopad pouze v případě, že budou implementovány v dobré víře, zejména vzhledem k nakládání s námitkami proti regulérnosti voleb a volebními stížnostmi, což, jak zpráva připomíná, byl jeden z nedostatků již předešlých prezidentských voleb.¹⁰⁴ OBSE ve své finální zprávě konstatuje, že právě zpracování těchto námitek bylo jasným nedostatkem těchto voleb společně s častým zmizením hranice mezi stranou a státem.¹⁰⁵

2.4 EKONOMICKÉ REFORMY

V protikladu k problematickému vývoji demokracie byla ekonomika jedna z oblastí, kde Saakašviliho vláda postupovala mílovými kroky vpřed. Růst HDP mezi

⁹⁹ „Georgia Extraordinary Presidential Elections 5 January 2008”, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, March 2008, str. 1-2.

¹⁰⁰ Nichol, *Georgia's January 2008...*, str. 6.

¹⁰¹ Freedom House (2008), *Freedom in the World 2008*.

¹⁰² Nichol, *Georgia [Republic] and NATO...*, str. 2

¹⁰³ „Georgia Parliamentary Elections 21 May 2008”, OSCE/ODIHR Election Observation Mission September 2008, str. 1.

¹⁰⁴ „Information note by the co-rapporteurs on their fact-finding visit to Tbilisi (26-27 March 2008)”, Council of Europe Parliamentary Assembly, April 2008. Z http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2008/20080415_amondoc14r_2008.pdf (staženo 5. 5. 2012), článek 7.

¹⁰⁵ „Georgia Parliamentary Elections 21 May 2008”, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, September 2008, str. 1-3.

lety 2003 až 2007 byl průměrně 8,9% s vrcholem v roce 2007, kdy byl celých 12%. Následující tabulka ukazuje vývoj hospodářství Gruzie v letech 2003 až 2008. Za zmiňované období se HDP ztrojnásobilo.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Růst HDP ¹⁰⁶	5.5 %	9.5 %	9.3 %	8 %	12 %	2.1 %
HDP v miliardách dolarů ¹⁰⁷	3,992	5,126	6,441	7,768	10,224	12,87

TABULKA 2: VÝVOJ HDP GRUZIE 2003-2008

Předpokladem pro tento pozitivní kurz byla změna image země po Revoluci růží, která umožnila jednak restrukturalizaci gruzínského zahraničního dluhu a která především otevřela zemi zahraničním investorům, což společně s důkladnou reformou a snížením daní v roce 2004 vytvořilo žádoucí investiční prostředí pro výhodnou privatizaci státního majetku.¹⁰⁸ Objem zahraničních investic se mezi lety 2004 a 2008 více než ztrojnásobil a v roce 2007 tvořil 17,2 % HDP (12,2 v roce 2008).¹⁰⁹

Tento zahraniční kapitál ve formě přímých investic, který byl základem růstu gruzínského hospodářství v tomto období, začal do země proudit zejména ve spojitosti s výstavbou ropovodu Baku – Tbilisi – Ceyhan (BTC) a plynovodu Baku – Tbilisi – Erzurum (BTE). Následně se investice přelily do finančního sektoru, telekomunikací a energetiky.¹¹⁰ Zajímavou roli v tomto ohledu hrály ruské firmy, které v Gruzii mohutně investovaly, ale naproti tomu ruská vláda v létě 2006 zakázala dovoz gruzínských vín, minerální vody a zemědělských produktů, které tvořily hlavní gruzínské exportní artikly.¹¹¹ Pravděpodobně v návaznosti na nutnost přeorientovat ekonomiku na nové trhy nastoupil jako ekonomický poradce prezidenta v roce 2006 bývalý estonský premiér Mart Laar.¹¹²

¹⁰⁶ Data z „The Index Mundi Economy: GDP – real growth rate“, Index Mundi, nedatováno. Z <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=gg&v=66> (staženo 20. 4. 2012).

¹⁰⁷ V dolarech z roku 2012. Data z „World Economic Outlook Database, April 2012“, International monetary Fund, 2012. Z <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/index.aspx> (staženo k 4. 5. 2012).

¹⁰⁸ Papava, V. „The Political Economy of Georgia’s Rose Revolution“, *ORBIS*, Volume 50, Issue 4 (Autumn 2006), str. 662.

¹⁰⁹ Data z „Foreign direct investment, net inflows a Foreign direct investment, net inflows (% of GDP)“, The World Bank. Z <http://data.worldbank.org/> (staženo 6. 5. 2012).

¹¹⁰ Gegeshidze, A. „Post-War Georgia: Resetting Euro-Atlantic Aspirations?“, *Caucasus analytical digest*, Number 5 (April 2009) str. 5-16, cit. str. 6.

¹¹¹ Papava. *The Political Economy...*, str. 666.

¹¹² „Ex-Estonian PM Becomes Saakashvili’s Aide for Reforms“, *Civil Georgia*, 10 May 2007. Z <http://civil.ge/eng/article.php?id=12520> (staženo 6. 5. 2012).

Úspěch ekonomických reforem podtrhuje i vývoj hodnocení dle Indexu ekonomické svobody (Index of Economic Freedom) od Heritage Foundation. Od roku 2003, kdy se Gruzie umístila na 83. místě, se Gruzie do roku 2008 posunula téměř o padesát míst vzhůru na 32. místo.¹¹³

2.5 SEPARATISTICKÉ PROVINCE

Problém separatistických provincií Gruzie spadá z hlediska kritérií NATO do páté podmínky Aliance podle Studie NATO o rozšiřování (viz kapitola 3). Zde je problém o to složitější, že mimo ruských peacekeeperu, byly na území Gruzie umístěny i ruské základny, jejichž legálním základem pro pobyt byla smlouva S-KOS (Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě z roku 1990), která nevyžaduje souhlas hostitelské země.¹¹⁴ Tyto ruské základny nebyly před konfliktem v srpnu 2008 považovány za přímou hrozbu pro bezpečnost země.¹¹⁵ Přesto je těžko představitelné, že by země vstoupila do NATO s ruskými základnami na svém území.

V roce 1999 se Gruzii povedlo získat na Summitu OBSE v Istanbulu ruský souhlas s vyklizením dvou základen na území Gruzie (jedné blízko Tbilisi a druhé v Abcházii) během roku 2001 a slib vyřešit osud dvou zbývajících základen během roku 2000.¹¹⁶ Přesto ještě na začátku roku 2004 bylo na základnách v Batumi a Akhalkalaki mezi třemi a šesti tisíci ruských vojáků.¹¹⁷ Rusko nejprve odmítalo uznat své istanbulské závazky.¹¹⁸ Podle deklarace zahraničních ministrů Gruzie a Ruska z května 2005 měla být ruská vojska stažena ze země ke konci roku 2008.¹¹⁹ Důležitost tohoto problému pro NATO byla reflektována i v deklaraci z rižského summitu, kde bylo Rusko vyzváno, aby splnilo své povinnosti převzaté v Istanbulu jako podmínku pro

¹¹³ Kupříkladu ČR v roce 2008 obsadila 39. místo. Data z „Index of Economic Freedom“, Heritage Foundation, 2008. Z <http://www.heritage.org/index/country/georgia> (staženo 5. 5. 2012)

¹¹⁴ Kříž, *Adaptace Severoatlantické aliance...*, str. 157-158.

¹¹⁵ Kříž, Z. & Shevchuk, Z. „Georgia on the way to NATO after the Russian-georgian armed conflict in 2008“, *Obrana a Strategie*, číslo 1 (2009), str. 101-115, cit. str. 103.

¹¹⁶ Welt, „Balancing the balancer...“, str. 3.

¹¹⁷ Darchiashvili, „Georgian Defense Policy...“, str. 133.

¹¹⁸ Socor V. „Russia Repudiates Istanbul Commitments in JCG Meeting“, *Eurasia Daily Monitor*, Volume 1, Issue 129 (2004), str. 4., cit str. 1.

¹¹⁹ Kříž & Shevchuk, „Georgia on the way...“, str. 103.

pokračování v ratifikaci adaptované smlouvy S-KOS.¹²⁰ V roce 2007 Rusko odstoupilo od smlouvy S-KOS a měsíc poté vyklidilo své základny v Gruzii.¹²¹

Zásadní problém v pohledu na řešení teritoriální otázky Gruzie vzhledem ke členství na NATO spočíval v tom, že Gruzínci viděli Alianci a potažmo MAP jako cestu vedoucí k situaci, že se problém de facto sám vyřeší – se získáním bezpečnostních garancí NATO, ekonomickou prosperitou a relativní demokracií měli Abcházcí a Jižní Oseťané sami zjistit, že jim lépe bude v Gruzii než mimo ni.¹²² Tento pohled do jisté míry sdíleli i Američané a spojenci ze střední a východní Evropy, naproti tomu státy západní Evropy a zejména německý postoj byl naprosto opačný – pokud Gruzie technicky nemá vyřešenu otázku své teritoriální integrity, nemá smysl jí zatím udělovat MAP.¹²³ V říjnu 2007 se generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer vyjádřil podobně v tom smyslu, že pokud Gruzie aspiruje na členství, měla by vyřešit své separatistické konflikty.¹²⁴

Možnosti Gruzie vyřešit konflikt samostatně ovšem byly značně limitované již samotným formátem peacekeepingových misí v rámci Společenství nezávislých států, jak byly ustanoveny v Jižní Osetii a Abcházii, které měly za úkol dodržovat příměří a řídit vyjednávací proces.¹²⁵ Přestože obě strany měly faktické právo vypovědět jejich mandát, ani USA ani evropské státy tento krok gruzínské straně kontinuálně nedoporučovaly.¹²⁶ Samotná Gruzie se k tomuto kroku odhodlala v abchazském případě až na podzim roku 2007,¹²⁷ přestože Rusové okamžitě hrozili, že neobnoví mandát pozorovatelské mise UNOMIG, který představovala jedinou nezávislou entitu v konfliktní zóně, neboť ruští peacekeeperi byli podle Socora stejně jako Rusko přímým účastníkem konfliktu¹²⁸ a neměli zájem na řešení pro ně výhodné situace.¹²⁹

¹²⁰ Riga Summit Declaration, článek 42.

¹²¹ „Russia troops 'quit Georgia base“, BBC News, 15 November 2007. Z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7095857.stm> (staženo 6. 5. 2012).

¹²² Asmus, *A Little War...*, str. 76.

¹²³ Zlatohlávek, P. „Rusko vstup Gruzie do NATO vetovat nemůže. Umí ale alianční dveře těsně přibouchnout“, *Natoaktual Quarterly Review*, Volume 5, (červenec – září 2008), str. 3-7, cit. str. 3.

¹²⁴ Nichol, *Georgia [Republic] and...*, str. 3.

¹²⁵ Socor, V. „Russia's Strange Peacekeeping Operation in Abkhazia, Georgia“, *Geostrategic Pulse*, Number 29, (Supplement 2008), str. 12, cit. str. 1.

¹²⁶ Asmus, *The little war...*, str. 158.

¹²⁷ Akhmeteli, N. „Georgia Ends Arrangement for Peacekeepers in Abkhazia“, Eurasianet.org, 30 October 2007. Z <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav103107a.shtml> (staženo 4. 4. 2012).

¹²⁸ Socor, *Russia's Strange Peacekeeping...*, str. 2.

¹²⁹ Více k ruskému přístupu k Abcházii a Jižní Osetii viz Asmus, *The little war...*, Chapter 2.

3. VYHODNOCENÍ PŘIPRAVENOSTI GRUZIE

Pokud se podíváme na srovnání Gruzie v HDP na obyvatele jako obecného ukazatele přiblížení kandidátů na úroveň NATO s nejslabším státem Aliance Albánie (získala MAP již v roce 2002 a na Bukurešťském summitu dostala pozvánku do Aliance), zjistíme, že porovnání v roce 2008 vypadá následovně: Gruzie 4 200 dolarů na obyvatele a Albánie 5 200 dolarů na obyvatele,¹³⁰ Gruzie byla tedy na 80 % úrovně Albánie. Srovnáme-li podobnou situaci z roku 2002, kdy nejslabším státem bylo Turecko, byla Albánie na 60 % úrovně Turecka.¹³¹

Stejně tak se dá konstatovat, že v hodnocení od organizace Freedom House je Gruzie mezi lety 2003 až 2007 hodnocena stejně jako Albánie nebo Makedonie, která dostala MAP dokonce v roce 1999. Až v roce 2008 se hodnocení Gruzie zhoršuje v reakci na potlačení opozičních demonstrací vládou. Ve svobodnosti trhu dokonce Gruzie předstihuje velkou část současných členů Aliance.

K vojenské připravenosti země, která je podle Szayny důležitým faktorem při posuzování plusů a minusů aspirantů na členství, bylo již v předchozích kapitolách uvedeno, že Gruzie dlouhodobě investovala do obranného sektoru vysoko nad požadovanou 2 % HDP, přesto zbývá dodat také níže uvedené doplňující informace.

Indikátor kvality ozbrojených složek v podobě výdajů na jednoho vojáka je zobrazen v následující tabulce. Nejlepší armády světa vydávají na jednoho vojáka nad 100 tisíc dolarů, přesto v tomto ohledu je Gruzie na neporovnatelně lepší úrovni než jiné státy, které aspirovaly či aspirují na vstup do NATO (Makedonie v roce 1999 vydávala na jednoho vojáka zhruba 7 tisíc dolarů, Albánie 700 dolarů).¹³²

¹³⁰ Data z „The World Factbook 2008“, CIA, 2008.

¹³¹ Data z „The World Factbook 2002“, CIA, 2002.

¹³² Szayna. *NATO enlargement 2000-2015...*, str. 56-57.

	Počet vojáků ¹³³	Výdaje na jednoho vojáka v dolarech
2003	29 200	2 900
2004	22 000	5 300
2005	23 000	13 500
2006	11 320	46 700
2007	23 000	45 500
2008	29 200	34 000

TABULKA 3: VÝDAJE NA JEDNOHO VOJÁKA 2003-2008

Dalším indexem, který Šedivý označuje za ukazatel schopností dané země zajistit teritoriální obranu, je počet vojáků na km² dané země a na km hranice s nečleny NATO.¹³⁴ Ve srovnání počtu vojáků na km z roku 2007 (0,32 vojáka na km²), 2008 (0,41 vojáka na km²) a průměru Slovinska či Maďarska z roku 2001 (0,44 a 0,41 vojáka na km²), vychází Gruzie na podobné úrovni a zhruba o 50 % lépe než byl výsledek Pobaltských států v roce 2001.¹³⁵

Problémem Gruzie je její dlouhá hranice s nečlenskými státy NATO (Arménie 164 km, Ázerbájdžán 322 km, Rusko 723 km), celkem 1209km¹³⁶, což znamená, že v tomto ukazateli je výsledek Gruzie průměrný (v roce 2007 19 vojáků na km hranice, v roce 2008 24 vojáků na km). Pokud ovšem vynecháme Arménii a Ázerbájdžán, jako státy participující v PfP,¹³⁷ dostaneme 32 vojáků na km za rok 2007 a 40 vojáků na km za rok 2008. V porovnání s Maďarskem z roku 2001 (75 vojáků na km) a pobaltskými státy v roce 2001, které tehdy aspirovaly na členství (Estonsko 8 vojáků na km, Lotyšsko 4 vojáci na km a Litva 11 vojáků na km),¹³⁸ je na tom Gruzie znatelně lépe než pobaltské státy.

V obecném slova smyslu se dá konstatovat, že Gruzie učinila v letech 2003 až 2008 obrovský pokrok ve všech zkoumaných oblastech definovaných ve Studii NATO o rozšiřování z roku 1995 - od reformy armády až po ekonomické reformy, přestože vztah státu a medií lze označit jako nedokonalý a také justiční reforma se ukázala jako

¹³³ Data z ročenek „Military Balance in the World 2003-2008”, The International Institute for Strategic Studies.

¹³⁴ Šedivý. *Dilema rozšiřování NATO...*, str. 72-73.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Počítáno je s oficiální délkou hranice tzv. včetně Abcházie a Jižní Osetie.

¹³⁷ Což je sice Rusko technicky také, ale vzhledem k jeho podpoře separatistických provincií ho na rozdíl od dvou zbývajících sousedních států Gruzie nemůžeme opomenout.

¹³⁸ Szayna. *NATO enlargement 2000-2015...*, str. 92.

nedostatečná. Přesto se nedá tvrdit, že by tyto nedostatky poskytovaly opodstatněný důvod proti udělení MAPu. Naproti tomu gruzínská armáda v technickém porovnání obstála jako nadprůměrně financovaná a profesionální tedy přesně taková, jakou NATO od kandidátských zemí očekává.

To vše ukazuje, že hlavním důvodem, proč nebyl Gruzii MAP udělen, byla absence politického konsensu uvnitř Aliance, což ukazuje na rozdílné hodnocení významu Gruzie jednotlivými členskými státy.

4. GEOPOLITICKÝ VÝZNAM GRUZIE

Když v roce 2002 generální tajemník NATO Lord George Robertson prohlásil, že pro Severoatlantickou Alianci nemá Kavkaz žádný speciální význam,¹³⁹ určitě netušil, že o rok později bude v Tbilisi mluvit o tom, že tato oblast je naprosto rozhodující pro bezpečnost celého euroatlantického prostoru a že dveře do NATO jsou pro Gruzii otevřené.¹⁴⁰ Tento význam Gruzie spočíval v její geografické poloze, která jí určovala klíčovou tranzitní roli pro export kaspické ropy a plynu na světové trhy obcházející Rusko a tedy zásadní pro diverzifikaci evropské energetické závislosti na Rusku.¹⁴¹ Při širším pohledu je zřejmé, že Gruzie představuje také důležitý článek z hlediska železničního propojení mezi Evropou a Asií. Tzv. železnice Baku-Tbilisi-Kars, která má být dokončena během příštího roku, by měla umožnit alternativní cestu pro dopravu čínského zboží na evropské trhy stejně jako nové spojení Gruzie s Evropou a zvýšit ekonomickou spolupráci mezi Tureckem, Gruzii a Ázerbájdžánem.¹⁴²

Geografická pozice Gruzii ovšem Gruzii nepropůjčuje jen nezastupitelnou roli na východozápadní trase, ale i na trase severojižní. Plynovod napojující Gruzii na

¹³⁹ Malek, „NATO and the South Caucasus...“, str. 30.

¹⁴⁰ Devdariani, J. „NATO Interest in Caucasus Security Confirmed By Secretary General's Visit“, Eurasianet.org, 18 May 2003. Z <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav051903.shtml> (staženo 9. 5. 2012).

¹⁴¹ Tichý, L. „Význam Jižního Kavkazu pro energetickou bezpečnost EU a rusko-gruzínský konflikt“, Asociace pro mezinárodní otázky, z <http://www.amo.cz/publikace/vyznam-jizniho-kavkazu-pro-energetickou-bezpecnost-eu-a-rusko-gruzinsky-konflikt.html> (staženo 9. 5. 2012).

¹⁴² Lussac, S. „The Baku-Tbilisi-Kars Railroad And Its Geopolitical Implications for the South Caucasus“, *Caucasian Review of International Affairs*, Volume 2 (4), (Autumn 2008): str. 212-224, cit. str. 4.

ruskou rozvodnou sítí končící terminálem v Batumi je nezastupitelný pro transport ruského plynu do Arménie po železnici.¹⁴³

Druhým faktorem, který dodal Gruzii na významu, bylo načasování Revoluce růží – nástup prozápadního Saakašviliho se časově shodoval s politikou G. W. Bushe podpory demokracie ve světě.¹⁴⁴ Oficiálně tento kurz Bush potvrdil při své druhé inaugurační řeči, kdy označil podporu demokracie v oblasti za oficiální součást americké zahraniční politiky, což potvrdil i svou, cestou do Tbilisi v květnu 2005, vůbec první návštěvou amerického prezidenta ve střední Asii nebo na Kavkaze, kdy Gruzii označil za maják demokracie v regionu. V tomto ohledu přidala Revoluce růží ideologický aspekt k důležitosti země pro USA. Gruzínská demokracie se stala pro Ameriku důležitá z hlediska prestiže a image v regionu.¹⁴⁵

4.1 ENERGETIKA

Historie gruzínské role jako tranzitní země kaspické ropy a plynu začala nabývat konkrétních podob již v 90. letech, kdy za Clintonova prezidentství patřila kaspická oblast mezi priority americké zahraniční politiky, neboť nové objevy ropy a plynu v této oblasti daly vzniknout otázce, jak ji dopravit na světové trhy. Clinton podporoval koncepci více nezávislých produktovodů, aby žádná země neměla monopol.¹⁴⁶ Toto uvolnění kaspických zdrojů mělo být vzájemně prospěšné – producentům mělo přinést socioekonomický užitek a USA užitek strategický, neboť stabilizování oblasti znamenalo odstranění potenciálních hrozeb pro mezinárodní bezpečnost, zároveň snížení ruského vlivu v oblasti, obejití Íránu a posílení vlivu Turecka, člena NATO a klíčového spojence USA na Blízkém východě.¹⁴⁷

V druhé polovině 90. let došlo pouze ke konstrukci relativně malého ropovodu z Baku do gruzínskému přístavu Supsa. Tento pionýrský projekt konsorcia AIOC, sdružujícího západní energetické společnosti těžící ázerbájdžánskou ropu a plyn pod

¹⁴³ Bodewig, K. *Economic and Political...*, článek 49.

¹⁴⁴ Cooley, A. & Mitchell, Lincoln A. „No Way to Treat Our Friends: Recasting Recent U.S.-Georgian Relations“, *The Washington Quarterly*, Volume 32 (January 2009), str. 27-41, cit. str. 29.

¹⁴⁵ Cornell, Svante E. *Georgia after the rose revolution: Geopolitical predicament and implications for U.S. policy*, Carlisle: Strategic Studies Institute of the US Army War College (SSI), 2007, str. 41, cit. str. 7-8.

¹⁴⁶ Cornell, Svante E. & Starr, F. *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 2005, str. 150, cit. str. 18.

¹⁴⁷ Wyciszkievicz, E. *Geopolitics of Pipelines: Energy Interdependence and Inter-state Relations in the post-Soviet area*. (Warsaw: The Polish Institute of International Affairs, 2009), str. 229, cit. str. 133.

vedením British Petroleum, byl uveden do provozu v roce 1999.¹⁴⁸ Ve stejném roce byla během summitu OBSE v Istanbulu za dohledu prezidenta Clintona podepsána mezistátní dohoda mezi Ázerbájdžánem, Gruzii a Tureckem o konstrukci ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC), který by přivedl kaspickou ropu do přístavu ve Středomoří a tím obešel přetížené turecké úžiny a také Hormuzský průliv v Perském zálivu. Clinton později hodnotil tuto dohodu jako jeden z největších úspěchů své zahraniční politiky.¹⁴⁹

Přesto to byly až události z 11. září, které podle Sulejmanova vytvořily takovou mezinárodní situaci, která umožnila vojensko-politickou expanzi USA do kaspické oblasti bez sebevětší konfrontace.¹⁵⁰ Nicméně ve sledu následných událostí se výstavba ropovodu BTC ocitla na vedlejší koleji.¹⁵¹ Proto společnost Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline Company sdružující investory ropovodu (hlavní, třetinový podíl drží BP) započala s výstavbou až v roce 2003. Po uvedení do plného provozu v roce 2006 protéká ropovodem okolo jednoho milionu barelů ropy denně (přibližně 1 % celosvětové spotřeby), čímž se stává druhým největším na světě (pětinu až čtvrtinu bere z BTC také Česká republika).¹⁵² Po dokončení BTC pokrývala ropa z Ázerbájdžánu mezi lety 2006 a 2008 zhruba 3 % z celkové evropské spotřeby.¹⁵³ Největšími příjemci byly Itálie, Rakousko, Německo a již zmíněná ČR.¹⁵⁴

Druhým velkým produktovodem, který vede přes gruzínské území je plynovod South Caucasus Pipeline (někdy nazývaný i plynovod Baku-Tbilisi-Erzurum – BTE). Tento plynovod, jehož trasa je téměř totožná s ropovodem BTC, byl spuštěn v roce 2007 a jeho kapacita je přibližně 16 miliard kubických metrů plynu ročně. Tímto

¹⁴⁸ „Western Route Export Pipeline“, British Petroleum, nedatováno. Z <http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9006672&contentId=7015099> (staženo 9. 5. 2012).

¹⁴⁹ Cornell & Starr. *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline...*, str. 107.

¹⁵⁰ Sulejmanov, E. „Geopolitika kaspického regionu“, *Mezinárodní politika*, číslo 9, 2003, str. 10-14, cit. str. 12.

¹⁵¹ Cornell & Starr. *The Baku-Tbilisi Ceyhan Pipeline...*, str. 38.

¹⁵² Tichý. *Význam Jižního Kavkazu...*, třetí odstavec. Pro srovnání Nord Stream dokončený v roce 2011 má kapacitu zhruba 55 milionů

¹⁵³ Zdroj Eurostat.

¹⁵⁴ „Energy Sector Booming, Azerbaijan Pursues Global Role: An interview with Shahriyar Nasirov“, *World Politics Review*, 14 February 2012. Z http://www.ekonomia-enpresa-zientziak.ehu.es/p242-content/es/contenidos/noticia/nasirov_entrevista/es_nasirov/adjuntos/WPR_Azerbaijan_02142012.pdf (staženo 10. 5. 2012).

plynem je pokryta zhruba polovina roční spotřeby plynu Turecka.¹⁵⁵ Na něj by také podle plánu měl navazovat plynovod Nabucco.

4.2 ROLE GRUZIE V ENERGETICKÉ BEZPEČNOSTI NATO

První diskuze o energetické bezpečnosti Aliance zahájila Bushova administrativa v únoru 2006¹⁵⁶ – ne náhodou po rusko-ukrajinském sporu o plyn v zimě 2005-2006 a poté, co bylo na ruské straně hranice v lednu 2006 vyhozeno do povětří potrubí přivádějící do Gruzie plyn, čímž byly na týden přerušeny dodávky plynu do Gruzie a Arménie.¹⁵⁷ Na následném summitu v Rize byla otázka energetické bezpečnosti poprvé začleněna do agendy NATO. Spojenci se však pouze shodli, že bezpečnostní zájmy Aliance mohou být ovlivněny přerušením dodávek surovin. Aliance také podporuje koordinovanou mezinárodní snahu o stanovení rizik hrozících energetické infrastruktury a vylepšení bezpečnosti energetické infrastruktury jako takové.¹⁵⁸ V Rize vystoupil před plénem americký senátor R. Lugar, který obhajoval začlenění energetické bezpečnosti do oblastí spadajících pod účinnost článku 5 Washingtonské smlouvy,¹⁵⁹ to by pravděpodobně poskytlo Gruzii (a Ukrajině) důležité bezpečnostní záruky.¹⁶⁰

Ani na Bukurešťském summitu v roce 2008 se otázka energetické bezpečnosti nedostala na seznam priorit NATO. V závěrečné deklaraci se hovoří pouze o tom, že Aliance bude pokračovat v konzultacích o aktuálních rizicích v oblasti energetické bezpečnosti a že bude podporovat ochranu významné energetické infrastruktury.¹⁶¹ Tento neúspěch prosadit energetickou bezpečnost výše na žebříčku priorit v agendě NATO padá zejména na bedra nových členů Aliance, neboť jich se energetická závislost na Rusku týká především. Tento fakt podle estonského akademika z Estonského institutu pro zahraniční politiku Lobjakase odstranil nejočividnější důvod, proč by se NATO mělo výrazněji angažovat v Kavkazském regionu.¹⁶²

¹⁵⁵ Tichý. *Význam Jižního Kavkazu...*, šestý odstavec.

¹⁵⁶ Gallis, P. *NATO and Energy Security*. CRS Report for Congress. 15 August 2007, str. 6, cit. str. 1.

¹⁵⁷ Papava. *The Political Economy...*, str. 666.

¹⁵⁸ Riga Summit Declaration, článek 45.

¹⁵⁹ Gallis. *NATO and Energy Security...*, str. 5.

¹⁶⁰ Blízko tomuto stavu se Aliance dostala až s novým strategickým konceptem z roku 2010.

¹⁶¹ Bucharest Summit Declaration, článek 48.

¹⁶² Lobjakas, A. „NATO lacks the stomach for South Caucasus fight”, *Caucasus analytical digest*, Number 5, (April 2009): str. 2-4, cit. str. 3.

4.3 STRATEGICKÉ ZÁJMY NATO

Přibližování Gruzie k Severoatlantické Alianci a její aspirace na členství otevřely otázku, jaké zisky a náklady by gruzínské členství Alianci přineslo. Jedním rozměrem této věci jsou zájmy Aliance jako celku, jak již bylo popsáno ve třetí kapitole. Szayna v tomto smyslu zdůrazňuje strategickou pozici země, která především reflektuje to, jak by členství dané země ovlivnilo naplňování primárních úkolů NATO a jaký by byl vliv dané země na schopnosti Aliance projektovat svou sílu. Zásadního významu je také otázka, jaká rizika by ze závazku ke Gruzii vyplývala, s čímž také souvisí otázka vojenských schopností Gruzie – nejen schopnost podílet se na aliančních misích, ale zejména schopnost teritoriální obrany země. V jedné z předchozích kapitol byla popsána reforma gruzínské armády, kde bylo analyzováno, že teritoriální obrana nebyla z pochopitelných důvodů faktickou prioritou gruzínské armády. Přesto se dá argumentovat, že úroveň a obranyschopnost gruzínské armády v porovnání s například pobaltskými státy nebo Albánií byla nejméně srovnatelná, ne-li lepší.

Strategická pozice Gruzie se významně změnila po 11. září za situace, kdy bylo jasné, že USA podniknout vojenskou operaci v Afghánistánu. Gruzie spolu s dalšími středoasijskými státy povolila Američanům přelety přes své území a přistávací práva.¹⁶³ Když NATO převzalo v roce 2003 vedení operace ISAF v Afghánistánu, nabyla Gruzie v tomto ohledu na významu, přestože gruzínská role při transportu vojenského materiálu a vojáků na afgánské bojiště byla spíše marginální z obavy před ruskou reakcí.¹⁶⁴ To potvrdilo i pozdní (březen 2005) podepsání dohody mezi Gruzii a NATO umožňující přepravu jednotek a zásob zemí podílejících se na operacích v rámci mise ISAF.¹⁶⁵ Hlavní přínos Gruzie tedy představovalo zpřístupnění svého leteckého prostoru pro přelety vojenských letadel NATO do Afghánistánu a na základny ve střední Asii, neboť Rusko odmítlo umožnit přelety bojových letadel Aliance a použití

¹⁶³ Cornell, Svante E. *Georgia after the rose revolution...*, str. 12.

¹⁶⁴ „NATO Supply Routes Through the South Caucasus“, The Jamestown Foundation, 15 September 2009. Z http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=35493 (staženo 10. 5. 2012).

¹⁶⁵ *NATO's relations with Georgia*. NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/summit2009/topics_en/11-georgia.html k 2.5.2012.

iránského vzdušného prostoru nepředstavovalo alternativu – trasa přes Gruzii byla tedy nejschůdnější.¹⁶⁶

4.4 POLITICKÉ ZÁJMY ČLENSKÝCH ZEMÍ NATO

Ve čtvrté kapitole jsem argumentoval, že Gruzie neobdržela MAP ne proto, že by nevyhovovala potřebným kritériím, ale z toho důvodu, že v Alianci nepanovala politická shoda o jejím významu pro NATO. Tento nesoulad v pohledu na Gruzii je součástí širšího rozchodu uvnitř Aliance. Podle Asmuse je to následek neshod, které mezi členy Aliance vznikly jako reakce na americkou invazi do Iráku, a které zejména v Německu znamenaly posílení ruského akcentu v zahraniční politice.¹⁶⁷

Americké zájmy v Gruzii byly z části založené i na dobrém osobním vztahu prezidenta Bushe a Saakašviliho a jejich podobném názoru na šíření demokracie a svobody po světě, na podporování tržní ekonomiky a na globální Válku teroru.¹⁶⁸ Kromě energetických a ideologických zájmů tedy postavení Gruzie v agendě USA posilovalo i toto osobní porozumění. Navíc význam Gruzie se pro politiku spojených států stal ještě markantnější po krachu americko-uzbeckých vztahů v roce 2005 resultujícího uzavřením americké základny v Kharshi-Khanabadu.¹⁶⁹ Je potom logické, že Gruzie patřila k největším příjemcům americké pomoci per capita na světě. Mezi lety 1992 a 2009 byla celková americká pomoc vyčíslena na částku 2,93 miliardy dolarů,¹⁷⁰ přičemž 1,3 miliardy dolarů Američané poskytli Gruzii ještě za dvanáctileté vlády Ševarnadzeho.¹⁷¹ To znamená, že objem americké pomoci směřující po Revoluci růží do Gruzie se o něco více než ztrojnásobil. Mimoto do Gruzie proudili peníze od kongresem založené, nezávislé, agentury Millennium Challenge Corporation, která přiděluje finanční pomoc na základě benchmarkingu pokroku daných zemí. Touto cestou bylo do Gruzie od roku 2005 posláno dalších zhruba 300 milionů dolarů, které byly použity na výstavbu infrastruktury (kupříkladu i na opravu severojižního plynovodu).¹⁷² Nicméně i podpora Spojených států měla své meze. Jak již bylo

¹⁶⁶ Cornell, Svante E. *Georgia after the rose revolution...*, str. 12.

¹⁶⁷ Asmus, R. *The little war...*, str. 119.

¹⁶⁸ Cooley & Mitchell, *No Way to Treat Our Friends...*, str. 29

¹⁶⁹ Cornell, *Georgia after the rose revolution...*, str. 14.

¹⁷⁰ Nichol, J. *Georgia [republic]: Recent Development and U.S. Interests*, CRS Report for Congress, 15 June str. 15, cit. str. 10.

¹⁷¹ Welt. *Balancing the balancer...*, str. 3.

¹⁷² „Georgia: Attracting investments, contributing to economic growth”, Millennium Challenge Corporation, 25 August 2012, str. 9.

zmíněno, Američané odmítali prodat Gruzii nejmodernější zbraně nejen útočného, ale i obraného charakteru nezbytné pro obranyschopnost země. Asmus argumentuje, že důvodem, který k tomuto Američany vedl, byla snaha ještě více nezhoršit vztahy s Ruskem.¹⁷³ Názor autora práce je takový, že hlavním důvodem byla spíše obava Bushovi administrativy, aby tyto zbraně nepozvedly sebevědomí Gruzínců do takové míry, že by se rozhodli vyřešit problém separatistických provincií silou. Tento argument je vyvozen z toho faktu, že jednou z příčin Saakašviliho velké podpory u Gruzínců byl jeho slib sjednocení země.¹⁷⁴

Otázka členství Gruzie se tak vlastně stala lakmusovým testem toho, jak se vlády jednotlivých členů NATO stavěly k dalšímu rozšiřování a potažmo i smyslu Aliance jako celku. Skupina okolo Spojených států a „nových členů“ z bývalé východní Evropy viděla rozšiřování jako způsob, jak zvětšit vliv Aliance ve světě, tedy jako nástroj k posílení liberálních demokracií vyznávajících hodnoty NATO (i kdyby to znamenalo členství vojensky relativně slabších a politicky méně stabilních států jako Gruzie). Naproti tomu základní uvažování „starých členů“ v čele s Německem a Francií spočívalo na tom konceptu, že rozšiřování má projektovat stabilitu v Evropě nikoliv podporovat rozšiřování demokracie po světě. Pro ně znamenalo možné členství Gruzie pouze čistou ztrátu, neboť by zkomplikovalo vztahy NATO s Ruskem.¹⁷⁵

Německý postoj, který byl pro odmítnutí MAPu Gruzii zásadní, spočíval na vidění Ruska jako obchodního partnera a hlavního energetického dodavatele. Tento kurz představoval od vlády kancléře Schrödera a jeho ostentativního rozchodu s Američany během invaze do Iráku v podstatě mainstream německé politiky. Následná koaliční vláda kancléřky Merkelové se od tohoto kurzu příliš neodchýlila, což bylo potvrzeno i urychlením výstavby plynovodu Nord Stream.¹⁷⁶ Tato pozice s sebou nesla i implikace pro německé chování v rámci NATO, kde se Německo snažilo vyvažovat americký vliv a zamezovat dalšímu růstu asymetrie v členství v NATO a EU, která by mohla ohrozit i rovnováhu v rozdělení funkcí mezi NATO a SZBP EU, což by

¹⁷³ Asmus, *The little war...*, str. 58.

¹⁷⁴ *Ibid.*, str. 74.

¹⁷⁵ Noetzel, T. & Sheer, B. „Does a multi-tier NATO matter? The Atlantic alliance and the progress of strategic change”, *International Affairs*, Volume 85, Issue 2 (2009), str. 211-226, cit. str. 216-217.

¹⁷⁶ Chivvis, S. C. & Rid, T. „The Roots of Germany's Russia Policy“, *Survival*, Volume 51, Number 2 (April-May 2009), str. 105-122, cit. str. 107-109.

v důsledku znamenalo ohrožení jádra německé bezpečnostní politiky.¹⁷⁷ Tento německý vztah k Rusku ovšem vyvolává i kritické hlasy. Politický ředitel Německého Marshallova fondu to charakterizoval tak, že „[s]měska zbožných přání a sebeklamu se stala základem německé politiky vůči Rusku, která usilovně přehlíží zjevné změny. Odpovědí na všechny problémy je snaha o sblížení. Pokud se věci daří, pak je třeba vzájemné vztahy prohlubovat. Pokud se nedaří, je třeba je prohlubovat ještě více.“¹⁷⁸

Tento zásadní rozdíl v přístupu se naplno projevil na summitu NATO v Bukurešti, kdy projev prezidenta Bushe jasně zdůrazňoval, že jedním ze smyslů Aliance je vytvořit společenství zemí, které sdílí a brání stejné hodnoty a principy.¹⁷⁹ Naproti tomu tehdejší německý ministr zahraničí Frank-Walter Steinmeier prohlásil, že přijetí do NATO by mělo znamenat tři „dobra,“ dobro pro kandidátskou zemi, dobro pro NATO a dobro pro celoevropskou bezpečnost.¹⁸⁰ Co je na celé věci nejvíce zarážející, je to, že všechny argumenty odpůrců gruzínského MAPu (nedořešená otázka teritoriální integrity, nedostatečnost reform) jistě mohou představovat překážky pro plné členství, ale rozhodně ne pro samotné přibližování Gruzie na práh NATO, neboť nic jiného MAP nepředstavuje. Francouzský ministerský předseda Francois Fillon k tomuto uprostřed Bukurešťského summitu prohlásil, že Francie je proti *vstupu* [sic] Gruzie, protože to není správná reakce na rovnováhu moci v Evropě a mezi Evropou a Ruskem.¹⁸¹ Naproti tomu Asmus tvrdí, že proti udělení MAPu Francie fakticky neměla výhrad, skutečné francouzské stanovisko bylo ovšem odmítavé ze snahy udržet soudržnost s Berlínem.¹⁸²

Jedním z faktorů v rozhodování mohlo také být to, že NATO, podle slov Sira Mark Lyalla Granta z britské Foreign and Commonwealth Office, rozhodně nebylo připraveno poskytnout Gruzii bezpečnostní záruky na úrovni článku 5 Washingtonské smlouvy.¹⁸³ Přesto by eventuální udělení MAPu hrozilo ztrátou kredibility Aliance,

¹⁷⁷ Schuchardt, D. „Germany’s Interests in Future NATO Enlargement“, Atlantic-Community.org, 4 January, 2010. Z <http://www.atlantic-community.org/app/webroot/files/articlepdf/Schuchardt%20-%20Germany%20Interests%20in%20Future%20NATO%20Enlargement.pdf> (staženo 5. 5. 2012), str. 38, cit str 10-19.

¹⁷⁸ Zlatohlávek, *Rusko vstup Gruzie do NATO...*, str. 5.

¹⁷⁹ Ibid., str. 4.

¹⁸⁰ Lobjakas, *NATO lacks the stomach...*, str. 4.

¹⁸¹ Rousseau, R. „No MAP for Georgia: The victory of the German energy and transport corporations“, Georgia Daily, 4 April 2008. Z http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=782&Itemid=129 (staženo 12. 5. 2012).

¹⁸² Asmus. *The little war...*, str. 123.

¹⁸³ *After Georgia The EU and Russia: Follow-Up Report*. House of Lords, European Union Committee (12 February 2009), str. 18, článek 52.

neboť již samotné přibližování země k NATO představuje jisté implicitní záruky, a čím více explicitní tyto záruky jsou, tím větší odpovědnost je dodržet se k nim váže (tzv. audience costs).¹⁸⁴ Anonymní americký diplomat přiléhavě popsal toto „z fetišizování“ MAPu Evropany, kteří ho viděli jako příliš velký krok, Rusy, kteří ho viděli jako útočný krok, a Gruzínci, kteří ho viděli jako formu odstrašení a závazku alianční pomoci ještě před samotným členstvím.¹⁸⁵

Tento zásadní rozdíl v chápání, co MAP představuje, ovšem podle Daniela Faty z amerického ministerstva obrany padal částečně na hlavu Gruzínců, kteří nevyvinuli snahu přesvědčit Evropany, že MAP není členství a že teritoriální rozepře nikdy nebyly podmínkou pro jeho získání.¹⁸⁶ Tomuto ovšem víceméně zabránily chladné vztahy, které mezi Saakašvilim a Merkelovou zavládly již po jejich prvním setkání.¹⁸⁷

Výsledkem těchto zamotaných percepčí okolo MAPu a rozdílného hodnocení významu Gruzie byla Bukurešťská deklarace. Na jedné straně Merkelová nepřipustila, aby Gruzie získala MAP, na straně druhé ovšem byla nucena pro zachování kredibility německé politiky uvnitř NATO souhlasit s daleko silnější formulací, že Gruzie se stane členem NATO, kterou si vynutila skupina tzv. nových členů.¹⁸⁸

5. ZÁVĚR

Předkládaná práce zpracovala téma geopolitického pohledu na členství Gruzie v NATO, přičemž skloubila analýzu založenou na plnění kritérií popsaných ve Studii NATO o rozšiřování a odbornou literaturu. Tato první část práce demonstrovala úroveň plnění kandidátských kritérií Gruzii v období let 2003-2008. Obecně lze konstatovat, že všechny popsané požadavky mají pro NATO stále relevanci, což nemusí být úplně triviální věc, neboť to znamená, že v procesu a uvažování Aliance o rozšiřování existuje kontinuita.

¹⁸⁴ Szayna, *NATO enlargement 2000-2015*..., str. 30.

¹⁸⁵ Erlanger, S. „Georgia and Ukraine split NATO members”, *The New York Times*, 30 October, 2008. Z http://www.nytimes.com/2008/11/30/world/europe/30iht-nato.4.18268641.html?_r=1 (staženo 4. 4. 2012).

¹⁸⁶ „The Bucharest Summit and the way forward for NATO”, Hearing before the Subcommittee on Europe of the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives, Washington, 2008. str. 25.

¹⁸⁷ Asmus. *The little war*..., str. 120.

¹⁸⁸ Bucharest Summit Declaration, článek 23.

Reforma gruzínské armády, její civilní řízení a profesionalita představují oblasti, kde Gruzie během zkoumaného období učinila asi největší kvantitativní skok, neboť se jí s americkou pomocí povedlo vybudovat gruzínským potřebám odpovídající ale moderní a takřka profesionální armádu schopnou úspěšného nasazení v zahraničních misích. Rozvoj tímto směrem byl jasně predikován gruzínskou snahou splnit alianční požadavek na interoperabilní ozbrojené síly. Pokud by tento podnět neexistoval, dá se předpokládat, že by prioritou armády stala teritoriální obrana.

Z kapitoly pojednávající o budování gruzínské demokracie je zřejmé, že prioritami porevoluční vlády bylo především vybudování fungujícího státu, nikoliv per se demokracie. Tento fakt byl navíc ve zkoumaném období umocněn tím, že po Revoluci růží v podstatě zmizela skutečná opozice, a proces normalizování pluralitní demokracie teprve započal. Dominance exekutivy pak v tomto směru charakterizuje gruzínskou demokracii v tomto období a tento fakt se projevuje i na nedostatcích volebního procesu, kde opakovaně dochází ke stírání bariéry mezi aktivitami státu a vládní strany. Ukázalo se, že pro západoevropské členy Aliance je úroveň demokracie daleko důležitější než pro jiné členy. Přesto se nedá tvrdit, že by gruzínské nedostatky v této oblasti (mezi něž patří kromě problematického vztahu medií a státu i justiční reforma) oprávněně blokovaly gruzínské žádosti o MAP. Stejný argument jde aplikovat i na problém separatistických provincií, o kterém se sice německá kancléřka Merkelová vyjádřila jako o problému stojícím mezi Gruzii a MAPem, ale teritoriální rozepře nikdy netvořily základ pro odmítnutí žádosti nějaké země o MAP. V dalším kritériu podle Studie NATO o rozšíření, svobodné tržní ekonomice, Gruzie předstihuje i některé současné členy Aliance.

Druhým rozměrem analýzy této práce byl geopolitický význam Gruzie. Bylo ukázáno, že souběh Revoluce růží s americkou podporou demokracie ve světě umocnil význam Gruzie, který se předtím zakládal pouze na její geografické pozici na trase plánovaného východo-západního energetického koridoru. Do určité míry tak byl význam Gruzie odvozen od významu, jaký členské státy NATO přikládaly fosilním palivům procházejícím z kaspické oblasti. Spojení expanze západních těžebních společností a americké zahraniční politiky, která jim otvírala dveře, přišlo pro Gruzii po Revoluci růží ve správný čas, aby prostřednictvím západních investic podpořilo ekonomiku a aby se skrz energetickou infrastrukturu propojilo Gruzii se Západem. Tento způsob mohl představovat alternativu k členství v Alianci, neboť pokud by se

NATO zavázalo bránit významnou energetickou infrastrukturu v rámci článku 5 Washingtonské smlouvy, ocitla by se rázem Aliance pod explicitní bezpečnostní zárukou. Z hlediska čistě strategického bylo popsáno, že Gruzie mohla primárním misím Aliance přispět především poskytnutím svého vzdušného prostoru pro přelety bojových letadel na afgánské bojiště.

Otázka přiblížování Gruzie ve svém důsledku manifestovala nejednotnost Aliance a v daném časovém období i hlubší rozpory uvnitř Aliance mezi americkou a německou politikou. Jako nekompatibilní se ukázala snaha Bushovi administrativy přivést Gruzii blíže k Alianci a německá priorita neobětovat své vztahy s Ruskem. Přesto se dá tvrdit, že samotný veřejný střet na summitu v Bukurešti, kde se jednalo o přidělení MAPu Gruzii, byl v podstatě zástupný problém v komplikovaném trojúhelníku vztahů mezi USA, Německem a Ruskem.

Dá se tedy konstatovat, že Gruzie se v agendě NATO objevila především z důvodu jejího významu pro Spojené státy americké. Byly to zejména dlouhodobé energetické zájmy USA v Kaspické oblasti v kombinaci s ideologickým rozměrem americké zahraniční politiky na podporu demokracie ve světě, který našel v Gruzii ideálního partnera toužícího se přiblížit Západu.

SUMMARY

This bachelor thesis addresses the issue of Georgian NATO membership and its strategic and geopolitical importance for NATO between 2003 and 2008. First part of the thesis was focused on accessing the level of Georgian fulfilment of NATO criteria as described in Study on NATO enlargement and other literature. This first chapter demonstrated that all requirements still have its relevance and therefore there exist constancy in NATO's enlargement discourse. Reform of the Georgian army, its civil control and professionalization represent one of the criteria that registered big quantitative leap. With American assistance Georgia was able to muster relatively modern, professional and NATO mission's deployable army. In next Chapter main deficiencies of democratic development of Georgia are identified as after-revolutionary dominance of executive and the lack of genuine opposition as well as problematic judicial reform and problematic relations between the state and media. All in all it is argued that NATO's refusal to award Georgia with Membership Action Plan cannot be

objectively justified by Georgia's failure to meet the criteria but is to be derived from the lack of Alliance's political consensus regarding the importance of Georgia. Second part of this thesis addressed the geopolitical importance of Georgia. It was argued that the concurrence of Georgia's Rose revolution and Bush administration democracy promotion created momentum for Georgian push for NATO membership. Another issue that provided credible value to NATO's strategic interests was Georgian role as transport country for Caspian fossil fuels and therefore Georgian place in NATO's energetic security. In general terms the question of Georgian NATO membership spurred the manifestation of the drift between American and German postures within NATO at Bucharest summit.

POUŽITÁ LITERATURA

Primární zdroje:

Bucharest Summit Declaration.

Riga Summit Declaration.

„Strategic Defense Review“, Georgian Ministry of Defence, 2006.

„Striking the Balance: U.S. Policy and stability in Georgia“, A report to the Committee on Foreign relations United States Senate, 22 December, 2009.

Study on NATO enlargement, Brussels: North Atlantic Council, 1995.

„Georgia Extraordinary Presidential Election 4 January 2004“, OSCE/ODIHR Election Observation Mission Report, February 2004.

„Georgia Extraordinary Presidential Elections 5 January 2008“, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, March 2008.

„Georgia Municipal Elections 5 October 2006“, OSCE/ODIHR Limited Election Observation Mission, December 2006.

„Georgia Parliamentary Elections 21 May 2008“, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, September 2008.

„Georgia Partial Repeat Parliamentary Elections 28 March 2004“, OSCE/ODIHR Election Observation Mission Report, June 2004.

„Information note by the co-rapporteurs on their fact-finding visit to Tbilisi (26-27 March 2008)“, Council of Europe Parliamentary Assembly, April 2008. Z http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2008/20080415_amondoc14r_2008.pdf (staženo 5. 5. 2012).

„The Bucharest Summit and the way forward for NATO“, Hearing before the Subcommittee on Europe of the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives, Washington, 2008

Knihy, kapitoly v knihách:

Asmus, R. *The little war that shook the World: Georgia, Russia and the future of the West*. (New York: Palgrave Macmillan, 2010).

Darchiashvili, D. „Georgian Defense Policy and Military Reform“, in *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*. B. Coppeters, & R. Legvold (Cambridge: The MIT Press, 2005), str. 117-151

Kříž, Z. *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: Aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti* (Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 2006), str. 217.

Pukhov, R. *Tanks of August*. (Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, 2005), str.144.

Sherr, J. „Russian and American strategic rivalry in Ukraine and Georgia“, in *Prospects for U.S.-Russian Security Cooperation*, ed. Stephen J. Blank. (Carlisle: Strategic Studies Institute of the US Army War College, 2009), str 285-306.

Šedivý J. *Dilema rozšiřování NATO* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2001), str. 152.

Szayna, Thomas S. *NATO enlargement 2000-2015: determinants and implications for defense planning and shaping* (Santa Monica: RAND, 2001), str. 165.

Wyciszkievicz, E. *Geopolitics of Pipelines: Energy Interdependence and Inter-state Relations in the post-Soviet area*. (Warsaw: The Polish Institute of International Affairs, 2009), str. 229.

Odborné články a studie:

After Georgia The EU and Russia: Follow-Up Report. House of Lords, European Union Committee (12 February 2009)

Areshidze, Irakly. G. „Helping Georgia?“ *Perspective*, Volume 12, Number 4 (2002): str. 1-9

Bodewig, K. *Economic and Political Transition in Georgia*. NATO Parliamentary Assembly, 2007.

Bounds, Travis L. & Hendrickson, Ryan C. „Georgian membership in NATO: Policy implications of the Bucharest summit“, *Journal of Slavic Military Studies*, Volume 22, Issue 1 (2009): str. 20-30.

Chivvis, S. C. & Rid, T. „The Roots of Germany’s Russia Policy“, *Survival*, Volume 51, Number 2 (April-May 2009), str. 105-122.

Cooley, A. & Mitchell, Lincoln A. „No Way to Treat Our Friends: Recasting Recent U.S.-Georgian Relations“, *The Washington Quarterly*, Volume 32 (January 2009), str. 27-41.

Cornell, Svante E. *Georgia after the rose revolution: Geopolitical predicament and implications for U.S.policy*, Carlisle: Strategic Studies Institute of the US Army War College (SSI), 2007, str. 41.

Cornell, Svante E. & Starr, F. *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 2005, str. 150.

Darchiaschvili, D. *Security Sector Reform in Georgia 2004-2007*. Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, 2008, str. 68.

Gallis, P. *NATO and Energy Security*. CRS Report for Congress. 15 August 2007, str. 6.

- Gegeshidze, A. „Post-War Georgia: Resetting Euro-Atlantic Aspirations?“, *Caucasus analytical digest*, Number 5 (April 2009) str. 5-16.
- Hamilton, R. E. *Georgian Military Reform—An Alternative View*, Center for Strategic and International Studies, February 2009, str. 3.
- Hofbauer, J., Levy, R., Sanders, G., Zlatnik, M. *European Defense Trends Budgets, Regulatory Frameworks, and the Industrial Base*, CSIS Defense-Industrial Initiatives Group, 2010, str. 11.
- Kříž, Z. & Shevchuk, Z. „Georgia on the way to NATO after the Russian-georgian armed conflict in 2008“, *Obrana a Strategie*, číslo 1 (2009), str. 101-115.
- Lobjakas, A. „NATO lacks the stomach for South Caucasus fight“, *Caucasus analytical digest*, Number 5, (April 2009): str. 2-4.
- Lussac, S. „The Baku-Tbilisi-Kars Railroad And Its Geopolitical Implications for the South Caucasus“, *Caucasian Review of International Affairs*, Volume 2 (4), (Autumn 2008): str. 212-224.
- Malek, M. „NATO and the South Caucasus: Armenia, Azerbaijan, and Georgia on different tracks.“ *PfP Consortium Quarterly Journal*, Summer supplement Volume 7, Issue 3, (2008): str. 30-51.
- Mitchell, Lincoln A., „Democracy in Georgia Since the Rose Revolution“, *Orbis A Journal of World Affairs*, Volume 50, Number 4 (Fall 2006): str. 669 – 676.
- Nichol, J. *Georgia's January 2008 Presidential Election: Outcome and Implications*. CRS Report for Congress, 25 January 2008, str. 6
- Nichol, J. *Georgia [Republic] and NATO Enlargement: Issues and Implications*. CRS Report for Congress, 7 March 2008, str. 6.
- Nichol, J. *Georgia [republic]: Recent Development and U.S. Interests*. CRS Report for Congress, 15 June 2011, str. 15.
- Noetzel, T. & Sheer, B. „Does a multi-tier NATO matter? The Atlantic alliance and the progress of strategic change“, *International Affairs*, Volume 85, Issue 2 (2009), str. 211-226.
- Papava, V. „The Political Economy of Georgia's Rose Revolution“, *ORBIS*, Volume 50, Issue 4 (Autumn 2006): str. 657-667.
- Pechous, Edwin J. „NATO enlargement and beyond“, *PfP Consortium Quarterly Journal*, Volume 7, Issue 2 (Summer 2008): str. 54-66, cit
- Socor V. „Russia Repudiates Istanbul Commitments in JCG Meeting“, *Eurasia Daily Monitor*, Volume 1, Issue 129 (2004), str. 4.
- Socor, V. „Russia's Strange Peacekeeping Operation in Abkhazia, Georgia“, *Geostrategic Pulse*, Number 29, (Supplement 2008), str. 12.
- Sulejmanov, E. „Geopolitika kaspického regionu“, *Mezinárodní politika*, číslo 9, 2003, str. 10-14.

Svante E. Cornell. „No Reset in the Post-Soviet Space”, *The Journal of International Security Affairs*, Number 20, (Spring/Summer 2011).

Welt, C. „Balancing the balancer: Russia, the West and conflict resolution in Georgia“, *Global Dialogue*, Volume 7, Number 3-4 (2005): str. 1-12.

Wezeman, P. & Kelly, N. (eds.) „Appendix 12A Multilateral arms embargoes“, Sipri Yearbook 2009.

Zlatohlávek, P. „Rusko vstup Gruzie do NATO vetovat nemůže. Umí ale alianční dveře těsně přibouchnout“, *Natoaktual Quarterly Review*, Volume 5, (červenec – září 2008), str. 3-7.

Ostatní zdroje:

Akhmeteli, N. „Georgia Ends Arreement for Peacekeepers in Abkhazia“, Eurasianet.org, 30 October 2007. Z <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav103107a.shtml> (staženo 4. 4. 2012).

Bigg, C. „NATO: What Is A Membership Action Plan?“, Radio Free Europe/Radio Liberty, 2 April 2008. Z <http://www.rferl.org/content/article/1079718.html> (staženo 12. 4. 2012).

Devdariani, J. „NATO Interest in Caucasus Security Confirmed By Secretary General’s Visit“, Eurasianet.org, 18 May 2003. Z <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav051903.shtml> (staženo 9. 5. 2012).

Dreazen, J. Yochi. „Georgian Troops Begin Exiting Iraq To Fight Russians, Leaving Gap“, *The Wall Street Journal*, 11 August 2008. Z <http://online.wsj.com/article/SB121842661082829141.html> (staženo 2. 5. 2012).

„Energy Sector Booming, Azerbaijan Pursues Global Role: An interview with Shahriyar Nasirov“, *World Politics Review*, 14 February 2012. Z http://www.ekonomia-empresa-zientziak.ehu.es/p242-content/es/contenidos/noticia/nasirov_entrevista/es_nasirov/adjuntos/WPR_Azerbaijan_02142012.pdf (staženo 10. 5. 2012).

Erlanger, S. „Georgia and Ukraine split NATO members“, *The New York Times*, 30 October 2008. Z http://www.nytimes.com/2008/11/30/world/europe/30iht-nato.4.18268641.html?_r=1 (staženo 4. 4. 2012).

„Ex-Estonian PM Becomes Saakashvili’s Aide for Reforms“, *Civil Georgia*, 10 May 2007. Z <http://civil.ge/eng/article.php?id=12520> (staženo 6. 5. 2012).

„Financing the Georgian Army – Foreign Investment Galore“, *Closer View Blog*. September 2008, z <http://closerview.wordpress.com/2008/09/04/financing-the-georgian-army-foreign-investment-galore/> (staženo 29. 4. 2012).

„Foreign direct investment, net inflows a Foreign direct investment, net inflows (% of GDP)”, The World Bank. Z <http://data.worldbank.org/> (staženo 6. 5. 2012).

„Freedom of the Press 2008”, Freedom House, 2008.

„Freedom in the World 2005“, Freedom House, 2005.

Liklikadze, K., „Iraq: As Third-Largest Contingent, Georgia Hopes To Show Its Worth”, Radio Free Europe/Radio Liberty, 10 September 2007. Z <http://www.rferl.org/content/article/1078614.html> (staženo 2. 5. 2012).

Kotrba, Š. „Konečná interpelovala Paroubka i Topolánka kvůli prodeji zbraní do Gruzie. V obou případech marně“, Britské listy, 15 září 2008. Z <http://blisty.cz/art/42161.html> (staženo 29. 4. 2012).

Kramer, E. Andrew. „Georgia becomes an unlikely U.S. ally in Iraq“, The New York Times, 8 October 2007. Z <http://www.nytimes.com/2007/10/08/news/08iht-ally.4.7803155.html?pagewanted=all> (staženo 2. 5. 2012).

Kucera, J. „Tbilisi pressing Washington to OK defense purchases“, Eurasianet.org. Z <http://www.eurasianet.org/node/61934> (staženo 29. 4. 2012).

„Georgia announces withdrawal of peacekeepers from Kosovo“, RIA Novosti, 14 April. Z <http://en.rian.ru/world/20080414/105041588.html> (staženo 2. 5. 2012).

„Georgia: Attracting investments, contributing to economic growth”, Millennium Challenge Corporation, 25 August 2012, str. 9.

„Georgian parliament wants out of CIS, president Shevardnadze disagrees“, Pravda.ru, 27 August 2002. Z <http://english.pravda.ru/russia/politics/27-08-2002/1003-georgia-0/> (staženo 4. 4. 2012).

„Georgia Security & Stability Operations (Georgia SSOP)“, Global Security.org, nedatováno. Z <http://www.globalsecurity.org/military/ops/gssop.htm> (staženo 29. 4. 2012).

„Georgia Train and Equip Program (GTEP)“, Global Security.org, nedatováno. Z <http://www.globalsecurity.org/military/ops/gtep.htm> (staženo 29. 4. 2012).

„Information on NATO-Georgia Relations”, Ministry of Foreign Affairs of Georgia, nedatováno. Z http://www.mfa.gov.ge/index.php?sec_id=455&lang_id=ENG (staženo 5. 4. 2012).

„Membership Action Plan (MAP)“, NATO, 24 April 1999. Z <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm> (staženo 16. 4. 2012).

„Military Balance in the World 2003-2008”, The International Institute for Strategic Studies.

„Nations in Transit 2007: Democratization from Central Europe to Eurasia“, Freedom House, 2007.

„NATO Hails Georgia’s IPAP Implementation”, Civil Georgia, 19 May 2005. Z <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=9916> (staženo 29. 4. 2012).

NATO offers Intensified Dialogue to Georgia”, NATO, 21 September 2006. Z <http://www.nato.int/docu/update/2006/09-september/e0921c.htm> (staženo 29. 4. 2012).

„NATO’s Relations with Georgia“, NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm (staženo 4. 4. 2012).

„NATO Supply Routes Through the South Caucasus“, The Jamestown Foundation, 15 September 2009. Z http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=35493 (staženo 10. 5. 2012).

„Participation in International Missions“, Ministry of Defence of Georgia, nedatováno. Z <http://www.mod.gov.ge/index.php?page=-10&Id=34&lang=1> (staženo 30. 4. 2012).

„Partnership for Peace Status of Forces Agreement“, NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50086.htm (staženo 4. 4. 2012).

Pond, S. „Rozvoj partnerských programů NATO“, NATO Review, jaro 2004. Z <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue1/czech/art2.html> (staženo 4. 4. 2012).

„Reform of Georgia's Defence Sector”, Transparency International Georgia, January 2007. Z <http://transparency.ge/sites/default/files/Reform%20of%20Georgia's%20Defence%20Sector.pdf> (staženo 18. 4. 2012), str. 6.

Rousseau, R. „No MAP for Georgia: The victory of the German energy and transport corporations”, Georgia Daily, 4 April 2008. Z http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=782&Itemid=129 (staženo 12. 5. 2012).

„Russia troops 'quit Georgia base””, BBC News, 15 November 2007. Z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7095857.stm> (staženo 6. 5. 2012).

Schuchardt, D. „Germany’s Interests in Future NATO Enlargement“, Atlantic-Community.org, 4 January, 2010. Z <http://www.atlantic-community.org/app/webroot/files/articlepdf/Schuchardt%20-%20Germany%20Interests%20in%20Future%20NATO%20Enlargement.pdf> (staženo 5. 5. 2012), str. 38.

„The Index Mundi Economy: GDP – real growth rate“, Index Mundi, nedatováno. Z <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=gg&v=66> (staženo 20. 4. 2012).

„The North Atlantic Cooperation Council (NACC)“, NATO, nedatováno. Z http://www.nato.int/cps/en/SID-111DE51E-BB627330/natolive/topics_69344.htm (staženo 29. 4. 2012).

The SIPRI Military Expenditure Database

„The World Factbook 2002“, CIA, 2002.

„The World Factbook 2008“, CIA, 2008.

Tichý, L. „Význam Jižního Kavkazu pro energetickou bezpečnost EU a rusko-gruzínský konflikt“, Asociace pro mezinárodní otázky, z

<http://www.amo.cz/publikace/vyznam-jizniho-kavkazu-pro-energetickou-bezpecnost-eu-a-rusko-gruzinsky-konflikt-.html> (staženo 9. 5. 2012).

Vaisman, D, „As Georgia Reforms, Judiciary under Scrutiny“, The Christian Science Monitor, September 2007. Z <http://www.csmonitor.com/2007/0917/p07s02-woeu.html> (staženo 5. 5. 2012).

„Western Route Export Pipeline“, British Petroleum, nedatováno. Z <http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9006672&contentId=7015099> (staženo 9. 5. 2012).

„World Economic Outlook Database, April 2012“, International monetary Fund, 2012. Z <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/index.aspx> (staženo k 4. 5. 2012).

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vojenské výdaje Gruzie 2003-2008 (tabulka)

Příloha č. 2: Vývoj HDP Gruzie 2003-2008 (tabulka)

Příloha č. 3: Výdaje na jednoho vojáka (tabulka)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Vojenské výdaje Gruzie 2003-2008

rok	miliony dolarů	% HDP
2003	83,9	1,1
2004	117	1,4
2005	311	3,3
2006	529	5,2
2007	1047	9,2
2008	994	8,5

Příloha č. 2: Vývoj HDP Gruzie 2003-2008 (tabulka)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Růst HDP	5.5 %	9.5 %	9.3 %	8 %	12 %	2.1 %
HDP v miliardách dolarů	3,992	5,126	6,441	7,768	10,224	12,87

Příloha č. 3: Výdaje na jednoho vojáka (tabulka)

	Počet vojáků	Výdaje na jednoho vojáka v dolarech
2003	29 200	2 900
2004	22 000	5 300
2005	23 000	13 500
2006	11 320	46 700
2007	23 000	45 500
2008	29 200	34 000